Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: 'Svoboda', 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237, 4-0807
УНС.: HEnderson 4-1016

РІК LXI. Ч. 196. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ВІВТОРОК, 12-го ЖОВТНЯ 1954. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, TUESDAY, OCTOBER 12, 1954. No. 196. VOL. LXI.

ДЕМОКРАТИ МОЖУТЬ ВИБРАТИ 19 ГУБЕРНАТОРІВ НА ВСІХ 33

Вашингтон. — Кореспонденти щоденника „Ню Йорк Таймс" на основі своїх спостережень в тих стейтах, в яких мають вибирати 33 губернаторів цісї осени, твердять, що демократи мають вигляди вибрати аж 19 губернаторів, а республіканці тільки 14. Ці кореспонденти не передбачають висліду виборів з 2 листопада цього року, тільки твердять, що якби тепер відбувалися вибори, то демократи мали б перевагу. Демократи мають перевагу в 8 стейтах, в яких є тепер республіканці губернатори. Це такі стейти: Пенсилвенія, Коннектикат, Мериленд, Арізона, Айдаго, Невада, Ню Мехіко і Колорадо. Тепер 33 стейти вибирають губернаторів, і в них досі були республіканські губернатори в 22 стейтах, а демократи є губернаторами в 11 стейтах. Загалом досі було 28 республіканських губернаторів і 20 демократів. Тепер справа стоїть так, що демократи мали б більшість губернаторів. Кореспонденти твердять, що такі справи впливають на виборців в тому дусі, щоб вони голосували за демократів: безробітність, справи стейтових податків та різні справи, що відносяться до місцевих обставин. З огляду на загальне значення для цісї держави велике зацікавлення викликає справа, хто буде вибраний на губернатора в стейті Ню Йорк, а ці вибори можуть мати вплив на вибір президента в 1956 році. Тепер, твердять журналісти „Ню Йорк Таймса", має незначну перевагу республіканський кандидат сенатор Ірвінґ М. Айвс над своїм демократичним противником Авереллом Гарріманом. Але й тут ще неясне становище, бо демократи ведуть завзяту кампанію за своїм кандидатом.

Демократи підтримували комуністів — твердить Бенсон

Алґона, Айова. — Секретар рільництва Езра Тефт Бенсон, промовляючи на прийнятті Республіканської Партії, закликав виборців не голосувати за демократичних кандидатів, бо, мовляв, демократичний уряд підтримував комуністів. „Олджери Гісси, Геррі Декстери Вайти і інші поплентачі комуністів вже не займають високих становищ", сказав Бенсон. В департаменті рільництва вже немає Лі Пресмана, бо уряд президента Айзенгавера постійно і енергійно виступає проти „зрадників, підривних елементів і осіб небезпечних для ЗДА". Гостра промова Бенсона проти комуністів, що займали високі становища за урядів Рузвелта і Трумана, свідчить про те, що республіканці знову послуговуватимуться протикомуністичним гаслом у своїй виборчій кампанії. Бенсон потішав фармерів, що взимі і на весну знову піднесеться ціна на свині, яка звичайно падає восени, і тепер на 4.20 доляра нижча за 100 фунтів свинини в порівнянні з минулим роком.

Наймолодший губернатор закликає вертатися до релігійних засад

Ню Йорк, Н. Й. — Наймолодший губернатор стейту Теннессі, 34-річний Френк Дж. Клемент на зборах Ротари Клюбу в Ню Йорку закликав в урядах і в політиці керуватися моральними засадами, заснованими на релігії. Він сказав, що „коли політика і релігія не можуть в чомусь погодитись, то щось неправильне є в політиці". Треба позбутися тої думки, що не слід займатись політикою тому, що нею можна „забруднитись". Треба залишити погоню за грішми, а уряд ЗДА повинен собі усвідомити, що грішми не можна купити приязни інших народів. Губернатор додав, що ці його слова не означають того, що ЗДА повинні припинити допомогу закордонним країнам, але вони повинні це робити з більшим зрозумінням, щоб не втратити моральної пошани серед населення заприязнених країн.

Ґобелени за взором Рафаеля в нюйоркській катедрі

Ню Йорк, Н. Й. — Пані Луіс С. Брюґіср, вдова по колекціонерові мистецьких речей, подарувала дев'ять ґобеленів Протестантській Катедрі св. Йоана в Ню Йорку. Взір для цих ґобеленів намалював славний італійський маляр доби ренесансу Рафаель у 1513 році на замовлення Папи Лева Х. Брюссельський мистець - ткач Пієтер ван Аелст виткав ґобелени за проєктом Рафаеля. Один комплект таких ґобеленів подаровано Катедрі св. Йоана в Ню Йорку. В світі є коло десятки таких комплектів. Ориґінал ґобеленів знаходиться в Ватикані, а ориґінал рисунків Рафаеля є власністю англійської королеви і зберігається в Музеї Вікторії і Альберта.

В СВІТІ

● **Міністра закордонних** справ Пакістану, Мохаммеда Зафруля Хана, Генеральна Асамблея Об'єднаних Націй вибрала членом Міжнародної Палати Справедливости у Гаазі на місце померлого судді, індійця. Індієць Рау, який кандидував на це місце, перепав одним голосом у виборах тому, що відбувались вони в жидівський судний день (Йом Кіппур): делеґат Ізраїлю обіцяв індійцеві голосувати на нього, але в це велике жидівське свято не прийшов на засідання.

● **У Тегерані** військовий губернатор столиці Ірану перевів конфіскату вже другої друкарні забороненої комуністичної партії Тудег. Припинено появу комуністичної преси. Чистка охопила й шкільництво: звільнено 50 іранських учителів за приналежність або симпатії до комуністичної партії.

● **Данський вантажний** корабель „Рікке Сков" містоти півтори тисячі тонн, затонув на Північному морі вночі з середи на четвер минулого тижня. З 20-ти членів його залоги шведський корабель врятував вісім. На морі знайдено човен із трьома трупами моряків. Доля решти залоги невідома.

● **У Лондоні,** продовжуючи розкопи в центрі міста, де випадково відкрито руїни староримської святині, віднайдено чотири безголові статуї і дві голови мітичних богів Діонісія і Сілена. Англійські археологи твердять, що на цьому місці 2,200 років тому стояв пантеон.

● **Тіто вернувся** до Беоґраду з своєї подорожі до Сараєва з підбитим оком. Коли він їхав відкритим автом через Сараєво, якась дівчинка так сильно кинула в нього китицею квітів, що набила під оком ґудза. Тіто має на оці чорну пов'язку.

● **3,000 тибетанців** звернулися до індійського прем'єра Неру з просьбою допомогти їм протекцією у комуно - китайських достойників, щоб духовий батько тибетанців Далай Лама, який поїхав був з силуваною „візитою" до Пейпінґу, міг вернутися додому.

● **9,000 арабських** кочовиків добилися перед мішаною військовою комісією у Палестині права вернутися до південної частини Ізраїлю, звідки чотири роки тому прогнали їх жиди. Втікачі з Палестини, що їх не хочуть прийняти жити, — найбільша болячка арабських держав.

Роберт Г. Джексон, член Найвищого Суду ЗДА, що помер несподівано минулої суботи.

КОНҐРЕСОВА КОМІСІЯ ПОЧИНАЄ ПЕРЕСЛУХАННЯ В СПРАВІ БОЛЬШЕВИЦЬКОЇ ОКУПАЦІЇ УКРАЇНИ

Ню Йорк. — Спеціяльна Конґресова Комісія, очолювана конґресменом Чарлзом Керстеном, мала почати в понеділок, 11-го жовтня, переслухання свідків та розгляд матеріялів відносно большевицької окупації України та Вірменії. Переслухання в справі захоплення большевиками інших країн вже переведено або ще вистиметься. — Переслухання мало початися — згідно з радіоповідомленнями — в год. 11-ій рано в будинку Федерального Суду при Фовлі Стріт, поблизу Сити Голл. Підготовою українських свідчень займалась окрема комісія Українського Конґресового Комітету, очолювана адв. Михайлом Пізнаком, правним дорадником УКК та заст. голови УНСоюзу. Комісія покликала низку свідків. З українського боку зголошено біля 50 свідків з Ню Йорку та околиці. Не всі вони зможуть складати свої свідчення, але всі матеріяли Комісія перебере та включить їх до документів, які будуть опубліковані окремою книгою. У вівторок, 12-го жовтня, свідчення будуть перервані з уваги на День Колюмба, але продовжуватимуться у вівторок та, правдоподібно, до кінця тижня. Наступного тижня, від понеділка 18-го жовтня, Комісія переслухуватиме українських та інших свідків у Шікаґо. Завданням Комісії є висвітлити справу комуно-московської аґресії на Українську Народну Республіку та інші поневолені тепер країни, з'ясувати большевицькі методи аґресії і народовбивства та поневолення інших народів. Свідчення є публічні.

Генерал Людвіг Крювел, що мав би очолювати пів-мільйонову німецьку армію, яка має бути створена на підставі Лондонської угоди. Генерал Крювел під час останньої світової війни був командуючим генералом німецького Африканського Корпусу та вважається за одного з найкращих німецьких генералів.

Помер суддя Найвищого Суду Джексон

Вашинґтон. — Нагло помер суддя Найвищого Суду Роберт Г. Джексон, який захворів на серце під час їзди до столиці. Джексон помер у Вашинґтоні, в домі своєї секретарки пані Елсі Л. Даґлес, кілька мінут після того, як прибув його лікар. Перший раз почув він недугу серця в квітні цього року, але тоді атака пройшла легко. Джексон народився 1892 року, і після закінчення правничих студій показався як визначний правник, якого високо цінив бувший президент Ф. Д. Рузвелт. В роках 1940-41 він був генеральним прокуратором, а від 1941 року займав пост судді Найвищого Суду. В 1945 році президент Труман іменував його головним прокуратором ЗДА в Міжнародному суді в Нюрнберґу, який судив 21 нацистського злочинця. Як суддя Джерсон був завжди за справедливість для мас і проти всяких привілеїв, обороняючи засади Конституції. Президент Айзенгавер висловив співчуття вдові по судді Джексонові, називаючи покійного суддю „визначним правником, який з посвятою й пильністю служив своєму народові", і тому „вся Америка оплакує його смерть". З найвищими похвалами відозвалися про Джексона генеральний прокуратор Герберт Бравнелл і губернатор Томас Дюї. Бувший президент Труман „дуже жалує", що помер „його приятель, суддя Джексон якого працю він високо цінив". — Це вже другий суддя Найвищого Суду помер за президентури Айзенгавера — перший був головний суддя Фред М. Винсон, на якого місце Айзенгавер займенував бувшого каліфорнійського губернатора Ірла Воррена. Тепер називають трьох визначних республіканських правників, які могли б зайняти опорожнене місце Джексона: Нюйоркського губернатора Томаса Дюї, державного секретаря Джана Фостера Доллеса і генерального прокуратора Герберта Бравнелла. Комбінують і в такий спосіб, що Доллес зайняв би пост судді в Найвищому Суді, а Доллесове місце державного секретаря зайняв би губернатор Дюї. Дюї відмовився відповісти на питання, чи правдиві ті комбінації. Коли минулого року згадували ім'я Дюї між можливими кандидатами на суддю Найвищого Суду — Дюї тоді був заявив, що він незацікавлений в тому, щоб бути суддею НС.

ЗДА домагаються від Совєтів заплати за літак

Вашинґтон. — Державний департамент вислав вже третю ноту до Москви, в якій домагається заплати в сумі 2,785,492.94 доляра за знищений бомбовик типу B-50 над Японським морем в липні 1953 року. Ця нота найдокладніше удокументована в порівнянні з двома попередніми, і в ній державний департамент обвинувачує совєтський уряд в тому, що він „свідомо і доцільно" склав фальшиві заяви в цій справі. Державний департамент домагається звільнення членів залоги американського бомбовика, якщо хтось із тієї 17-членної залоги залишився в живих після зістрілення бомбовика. Американську ноту доручив амбасадор Чарлз Е. Болен совєтському міністрові закордонних справ в Москві а американський амбасадор до Об'єднаних Націй Генрі Кебот Ледж текст цієї ноти передав до Ради Безпеки Об'єднаних Націй. ЗДА не домагаються окремої акції збоку ОН, тільки домагаються, щоб Совєти передали цю справу Міжнародному Судові Справедливости, коли вважають, що американські претенсії на відшкодування за знищений бомбовик неоправдані.

Керовані-стрільна мають замінити літаки з пілотами

Вашинґтон. — Департамент оборони почав працювати над тим, щоб поширити програму розбудови керованих стрілен до того ступня, щоб керовані стрільна могли замінити літаки з пілотами. В тій цілі департамент оборони зорганізував окрему комісію, яка має розглянути такі проблеми: 1. Поширити можливості продукції керованих стрілен. 2. Вирішити, чи продукувати керовані стрільна теперішніх типів, чи перейти до продукції інших типів. 3. Випрацювати програму поліпшень керованих стрілен. 4. Які роди війська повинні користуватися керованими стрільнами. Один урядовець заявив, що прийде час, коли керованих стрілен „можна буде вживати замість чогось іншого", — це значить замість турбомоторових нищильників і бомбовиків. Тепер на літаки видають ЗДА коло 8 більйонів долярів річно.

Арештували противника спільних шкіл

Геррінґтон, Делевар. — Арештували Браєнта В. Бавлеса за те, що він аґітував за тим, щоб учні й населення противились спільним школам для дітей білих і кольорових батьків. Його заарештовано негайно після того, як він прилетів літаком до стейту Делевар. Його випущено на волю за кавцією 3,000 долярів, і вручено йому судовий наказ ставитися до суду на разправу. Бавлес заявив своїм прихильникам, що його арештували за те, що він боронить прав білих батьків мати окремі школи для своїх дітей. Бавлес є основником Крайового Товариства для поступу білих людей.

ГЕН. ФРАНКО ВІДВІДАВ АМЕРИКАНСЬКИЙ ВОЄННИЙ КОРАБЕЛЬ

Валенція, Еспанія. — Шоста середземноморська фльота З'єдинених Держав відвідала еспанські води і при цій нагоді голова еспанської держави, ген. Франсіско Франко склав візиту віцеадміралові Томасові Комбові. Це був перший раз, коли еспанський диктатор опинився на американській „території", якою є поміст американського воєнного корабля. Після того шоста американська фльота, відпливши на Коральове море, відбула 8-годинні показові маневри, яким приглядався, з помосту адміральського корабля генерал Франко та еспанські міністри летунства й фльоти. Генерал Франко був під великим враженням прецизности, з якою 60 американських літаків, 3 кружляки і 10 нищильників, що взяли участь у тих маневрах, виконували всі прикази, точнісінько щодо секунди в приписаному часі. Ген. Франко вислав із помосту американського адміральського корабля телеграму президентові Айзенгаверові з висловленням — „найсердечніших почувань від еспанського народу і моєї найвищої пошани". На прийняття генерала франка, як голови чужої держави, приготовано спеціяльний церемоніял. Віце-адмірал Комб заявив, що хоч Еспанія не є членом НАТО, проте американська шоста фльота задумує в недалекому часі перевести морські маневри спільно з еспанською фльотою.

Хрущов обіцяє комуно-китайцям допомогу в нападі на Формозу

Тайпеґ. — Національ-китайська розвідка твердить, що генеральний секретар комуністичної партії СССР Нікіта Хрущов повідомив комуно-китайський уряд, що Совєтський Союз прийде комуністичному Китаєві з допомогою, якщо він заатакує Формозу. З цього приводу Чіянґ Кай-шек заявив в пресовому інтерв'ю, що Совєти програли б у такій війні, незалежно від того, чи війна поширилася б на Европу і на цілий світ, чи була б зльокалізована до терену самого Китаю. Китайський нарід знає, мовляв, що комуністи прийшли до влади в Китаї тільки завдяки Москві. Коли б на території Китаю появилися совєтські вояки, то це було б найкращим гаслом до повстання найширших мас народу проти комуністичного режиму. Чіянґ Кай-шек вірить, що коли б національ - китайському десантові вдалося закріпитися на суходолі бодай на 3-6 місяців, то національ-китайська армія знищила б комуністичну армію і занархізувала б весь комуно - китайський державний апарат.

В Ірані засуджено на смерть кол. міністра закордонних справ

Тегеран. — 3-членний військовий трибунал засудив на смерть колишнього міністра закордонних справ в уряді Мосадека, 37-річного д-ра Госсейна Фатемі, а двох колишніх парляментарних послів, лідерів партії Моссадека і найближчих його політичних дорадників, — на досмертну в'язницю. Фатемі грав найповажнішу ролю у бурхливих 4-ох днях в половині серпня 1953 року, коли то спершу ґвардія в палаці прем'єра арештувала Фатемі и кількох інших міністрів Моссадека у виконанні приказу шаха про димісію Моссадека, пізніше взяли верх війська Моссадека, врешті військова революція остаточно перевела переворот в користь шаха Рези Палеві. Коли після першої невдачної спроби шах втік був літаком з краю, Фатемі був головним організатором вуличних демонстрацій проти шаха і писав про шаха в своєму часописі, як про „зрадника". Фатемі довгий час скривався. Судили їх військовим судом, бо злочини, що їх доконали, стались у часі, коли в Ірані був проголошений воєнний стан.

У Туреччині розгромлено комуністичну партію

Істамбул. — Після однорічної таємної розправи перед військовим трибуналом, засуджено 131 чоловіка й жінку на в'язничі кари від 3 до 10 років за заходи створити таємну комуністичну організацію, що мала б силою повалити існуючий режим. У Туреччині комуністичну партію заборонено вже давно, але комуністи діють там нелеґально. Влада впала на слід змови, коли поліція арештувала 29-річну турченю, д-р Севі Тарім, коли вона сідала на корабель, щоб їхати до Франції: серед її речей знайдено документи, на підставі яких арештовано 166 осіб, між ними 10 жінок. Між засудженими — всі члени центрального комітету законспірованої турецької комуністичної партії та її 67-річний генеральний секретар, д-р Сефік Деґмер. Між засудженими є також військовики й інтелектуали. Присуд списаний на 850 сторінках. Шість місяців в'язниці дістав комуніст, який вордночас був на службі американської розвідки.

МЕНДЕС-ФРАНС ЗАЖАДАВ ВІД ПАРЛЯМЕНТУ ВОТУМ ДОВІР'Я

ЛОНДОНСЬКИЙ ДОГОВІР БУДЕ РАТИФІКОВАНИЙ У ФРАНЦІЇ ДО 2-Х МІСЯЦІВ. — У ВІВТОРОК 12 ЖОВТНЯ ВІДБУДЕТЬСЯ ПЕРШЕ ПРИНЦИПОВЕ ГОЛОСУВАННЯ ПАРЛЯМЕНТУ

Париж. — Французький прем'єр Мендес - Франс заявив американському стейтовому сенаторові Форбесові з Ню Джерзі, що французький парлямент ратифікує Лондонський договір про суверенність для Західньої Німеччини і її озброєння до двох місяців „після важкої боротьби". Ця боротьба почалась вже в минулу п'ятницю, коли наприкінці дебати над звідомленнями Мендес-Франса з Лондонської конференції Мендес - Франс зголосив домагання признати його урядові вотум довіря з повновластю вести передбачені Лондонською конференцією дальші переговори щодо подробиць реалізації тамошніх засадничих постанов. Згідно з конституцією, перервано наради парляменту на три дні перед голосуванням над вотум довіря урядові і те голосування відбудеться у вівторок 12 жовтня ц. р. Мендес-Франс не сумнівається, що він дістане довіря від парляменту, хоч ситуація ускладнилась, бо центрова партія республіканців, яка палко піддержувала Европейську Оборонну Спільноту і згоду з Німеччиною, рішила голосувати проти Мендес - Франса. Цей останній хоче прихилити собі коло 100 голосів соціялістів, які в цій справі є поділені. В цій справі французький прем'єр веде гарячкові переговори з партіями, щоб запевнити собі якнайповажнішу більшість. На французьку публічну опінію впливають різні голоси, що залунали з англійського острова: прем'єра Черчила й міністра закордонних справ Ідена у користь Лондонського договору з закликами до французів ратифікувати той договір, і лідера лівого крила Партії Праці Бівена, який в свою чергу висловив „надію", що французи відкинуть Лондонський договір, який озброює західніх німців на нещастя — на думку Бівена — французького й англійського народів.

Черчил перестерігає Францію перед втратою помочі ЗДА

Лондон. — 79-річний англійський прем'єр Винстон Черчил перестеріг Францію, щоб вона своїм легковаженням єдности західньо-европейських народів не втратила допомоги З'єдинених Держав, штовхнувши ці останні до політики ізоляціонізму. Водночас Черчил різко відкинув проявлені в п'ятницю підчас дебати у французькому парляменті тенденції Франції добитися дальших концесій від 8 інших держав, учасників Лондонської конференції, в справі контролі над Німеччиною. Кажучи про ті нові французькі тенденції, Черчил сказав нетерпеливо: „Це взагалі не входить в рахубу". Черчил заявився далі за „співіснуванням" вільного й комуністичного світів, при чому дуже різко висловився про політику Оталіна, який, мовляв повірив був у можливість запанування над цілим світом і підкорив Совєтському Союзові середню Европу, протиставляючи Сталінській добі „новий вигляд" совєтської післясталінської політики. Проте водночас Черчил ствердив, що мир можна здобути тільки в оперті об силу, а та сила може бути загарантована тільки в об'єднаній Европі з активною допомогою й участю Америки. Черчил гостро скритикував „англійського політика, що був членом уряду і хоче стати лідером Партії Праці" — вказуючи таким способом на Бівена — який, мовляв, давав „чортівську пораду", щоб Англія „ішла одинцем". Таку політику ізоляціонізму, що порвала б тісний англо-американський союз, Черчил назвав найбільшим нещастям для людства. Черчил славив кількакратно у своїй промові Ідена, приписуючи йому всю заслугу успіхів Лондонської конференції, але застеріґся проти недавнього виступу лорда Біверброка, який розмежовував політику Ідена від політики Черчила, та цілковито солідаризувався з Іденом.

Німці зобов'язались фінансувати турецькі фабрики

Бонн. — Після 7-денного перебування в Західній Німеччині турецького прем'єра Мендереса і міністра закордонних справ Копрулю, проголошено спільний німецько-турецький комунікат, в якому стверджено порозуміння між Туреччиною і Західньою Німеччиною, що Західня Німеччина погодилась тісніше співпрацювати в реалізації турецького пляну упромисловлення країни, даючи Туреччині довготерміновий кредит на ті товари й технічну працю фахівців, що їх спровадить Туреччина з Західньої Німеччини. Водночас Туреччина заявила бажання затіснити політичні взаємини з Західньою Німеччиною, зголошуючи готовість приступити до Брюссельського бльоку, куди має належати Західня Німеччина, а ця остання ствердила наближення до Туреччини через свою недалеку приналежність до бльоку держав НАТО.

В АМЕРИЦІ

● **Пані Айзенгаверова,** промовляючи з авта до виборців, аґітувала за республіканську кандидатку до Конґресу пані Еллен Гарріс в Денвері, Колорадо. Після того вона давала автографи тим, що про це просили. Пані президентова досі не виступала публічно в Денвері, хібащо ходила до церкви кожної неділі.

● **В Елизабеті,** Ню Джерзі, померла 101-річна пані Бріджет Е. МекНеймі після короткої недуги. Вона народилась в Елизабеті 1853 року і пам'ятає громадянську війну, а зокрема як вона вивішувала чорний прапор після вбивства президента Абрагама Лінколна 1865 року. Вона залишила 99-річну сестру, сина, доньку, п'ятьох внуків і дев'ять правнуків.

● **Три бандити** вдерлися до банку в Квінсі в Ню Йорку перед приходом урядовців, зв'язали сторожа та служницю і зробили засідку на касира, якого хотіли змусити відімкнути касу. Але сторож порадив їм спустити заслону на вікно, і це, згідно з попередньою умовою, остерегло урядовців, які заалярмували поліцію. Злочинців зловлено.

● **Маріян Андерсон,** контральто, підписала контракт із Метрополітен Оперою в Ню Йорку на виступи у цій опері в цьому сезоні. Це буде перша співачка негритянка в історії цієї світової опери від її заснування в 1883 році. Першою її ролею буде роля Ульріки із опери Верді „Масковий баль", в якій диригентом буде Дімітрі Мітропульос.

● **В стейті Ню Мехіко** від повені загинули кілька осіб, а багато осіб пропало безвісти. Вода прорвала греблю в долині річки Пекос. Матеріяльну шкоду обраховують на мільйони долярів. В рятунковій акції брали участь вояки Крайової Ґвардії, цивільні добровольці і міська пожежна сторожа.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	5.25	Six months	5.25
На три місяці	2.75	Three months	2.75
В Джерзі Ситі і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$12.00	One year	$12.00
На пів року	6.50	Six months	6.50
На три місяці	3.50	Three months	3.50

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

АМЕРИКАНСЬКА ПРЕСА

Хоч уже минув „Тиждень Преси", який знайшов широкий відгомін у всій країні, газети продовжують містити статті на тему американської преси та її значення. Наприклад, колумніст Боб Консідайн, що під час останньої Конвенції УНСоюзу написав з Вашингтону таку гарну статтю про українські визвольні змагання та Українську Повстанчу Армію, заповів аж п'ять статтей про пресу взагалі, а американську зокрема. З того можна б зробити висновок, що навіть в такій країні, як Америка, де преса стоїть дуже високо й матеріяльно добре випосажена, треба час від часу пригадувати громадянству, чим є для нього його преса. Таке діється тепер в Америці кожного року. Саме для тої цілі постав „Крайовий Тиждень Преси", що його привітав цього року президент Айзенгавер дуже глибокими думками про завдання вільної преси і тих, які це завдання виконують. Проте цікаво знати, що думають інші про американську пресу. Нам здається, що під цим оглядом буде чи не найкомпетентніший таки лондонський „Таймс", бо американська преса взорувалася в першу чергу на англійській пресі. Отже, обговорюючи американську пресу та її великий вплив на ціле американське життя, „Таймс" пише:

„Газети в Америці стали частиною національної леґенди, а журналісти, починаючи від самих початків історії країни, відіграють постійно таку ролю — в багатьох випадках навіть і повну романтики — яку відіграють в історії Англії великі імена старих шляхетських родів... Редактор в американській громаді є провідною особою. Його престиж, а також і дохід, куди більші від престижу та доходу лікаря, державного службовця чи адвоката у цій місцевості".

В Англії, — пише далі „Таймс", — газетний репортер, звертаючись до державного урядовця, почуває себе „підлеглим", чи там „нижчим", як під виховним так і під соціяльним оглядом. Але в Америці справа виглядає якраз навпаки. В Америці журналіст „є звичайно рівним, якщо не вищим" у відношенні до державного урядовця, якого він випитує. Він має навіть безпосередній доступ до президента, чого не можна сказати про англійський „Гвайтгол", себто про доступ до прем'єра, міністра закордонних справ, чи інших високих урядовців.

Високий вплив американської преси та журналістів пояснюється ще й тим, що саме преса та журналісти прислужилися до того, що Америка стала першою дійсно вільною країною в світі, з правдиво вільною пресою. Очевидно, що все це не давалося пресі та журналістам легко. В колоніяльних часах, себто за англійської влади, американський редактор просидів у тюрмі не менше часу, як при редакційнім столику, чи в друкарні! „Королівською владою" сконфісковано навіть перше число першої газети в Америці, в Бостоні, 1690 року! Отже забрало багато часу, поки преса стала в Америці вільною та поки заґарантовано Конституцією, що „Конґрес не може ухвалити ніякого закону, який обмежував би свободу слова і преси".

Наша „Свобода", що появляється на цій землі понад 60 років, — це теж частина американської преси. Вона теж має свої великі заслуги не тільки в українському але й в американському розумінні. Коли ж американський нарід вважає за потрібне кожного року присвячувати один тиждень пресі, то чи можна дивуватись, коли відзивається до українського громадянства українська газета впродовж місяця? Українська преса в Америці народилася в злиднях. Ці злидні тривають, назагал, до нинішнього дня не з її вини, а з вини громадянства, що не дає матеріяльної спромоги поставити цю важливу національну зброю на вищий щабель. Відпадає від журналістики щораз більше старих і нових працівників, бо не можуть з неї не то жити, але навіть животіти. Тому саме кампанія за добровільну доплату до передплати „Свободи", як і за пожертвами на пресовий фонд, є одночасно нагодою для всього нашого громадянства глибше застановитися над українською пресою та її будучиною. Це не є справа тільки „Свободи", але усієї нашої преси та всіх наших видавництв!

ЗАВОРУШЕННЯ ПРОТИ НЕҐРІВ У ШКОЛАХ

Демонстрації шкільних дітей у Балтіморі і Вашинґтоні проти включення кольорових учнів до шкіл, у яких досі вчилися тільки білі діти, викликали самозрозуміле обурення в першу чергу між урядовими чинниками, а далі й між загалом здороводумаючих громадян. Почалася дискусія над тим, як перевести „інтеґрацію" без поширення зайвих протестів на сусідні стейти.

До речі треба пригадати, що слово „інтеґрація", вживане в математиці, треба розуміти як „доповнення цілого". Отже у випадку переведення кольорових, або, як їх звичайно називають, „чорних" дітей до шкіл, досі виповнених „білими" дітьми, слово „інтеґрація" треба розуміти як доповнення шкіл новими учнями без уваги на расу.

Цікаво, що в той час як Найвищий Суд З'єдинених Держав 17 травня 1954 р. виносив рішення про те, що вирізнювання учнів у школах залежно від расового походження є неконституційне, у стейті Делавар, отже під самим Вашинґтоном, засновано й зареєстровано як законне („зачартеровано") Товариство для Проґресу Білих Людей, на взір таких же товариств для проґресу неґрів. Однак неґерські товариства розгортають свою діяльність в обороні чорних людей проти обмежування їхніх прав білими, а нове товариство для „проґресу" білих на ділі почало аґітацію проти інтеґрації дітей у школах. Саме цьому „білому" товариству приписують перший страйк білих учнів у Милфорді, в стейті Делавар, за те, що шкільна влада на початку цього місяця приділила 11 чорних дітей до „чистої" школи білих.

Негайно за прикладом Милфорду пішли діти з сусіднього міста Балтімор, організуючи похід білих учнів з різнородними гаслами, серед яких виділи написи: Відішліть їх на плянтації". Влада змобілізувала 600 поліцистів і перешкодила демонстрантам у їх намаганні вдертися до ратуші. Після балтіморської демонстрації відбулася подібна спроба у Вашинґтоні, де заворушення започаткували кільканадцятирічні учні з двох білих шкіл в МекКінлі й Анакошія. Одначе й тут поліція загородила їм дорогу.

Після енерґійного виступу влади, почалася акція інших чинників, передусім вашинґтонського голови шкільної ради Гобарта М. Корнінґа, який звернувся до батьків із закликом заспокоїти дитячі уми. Серед тижня майже всі учні з балтіморських шкіл повернулися до науки, а у Вашинґтоні напруження зменшилось.

Щоб зрозуміти тло, на якому можна було викликати такі демонстрації, треба пригадати стосунки в згаданих містах до часу вирішення Найвищим Судом заборони вирізнювання рас. Демонстрації у Балтіморі і в Вашинґтоні припали на день, коли Найвищий Суд ЗДА зібрався вперше на післявакаційне засідання. В програмі праці цього суду є теж вислухання різних арґументів у справі відокремлення для практичного переведення в життя рішення з 17 травня. Поки Найвищий Суд мав час застановитися над способами поступового виконання свого рішення, шкільна влада в Балтіморі зробила спробу „перемішати" чорних дітей з білими в дитячих садках. Це викликало обурення батьків, а „хтось" використав це обурення для демонстрацій.

У Вашинґтоні голова („суперінтендент") шкільної ради Корнінґ склав плян, названий тепер його іменем, для переведення учнів з одних шкіл до інших на підставі нового розмежування шкільних округ. Досі білі учні мали свої шкільні будинки, а чорні свої і багатьом з них треба було відбувати довгу подорож до „своїх" шкіл. Коли скасовано заборону, за добровільною згодою 2,361 учень заявили охоту продовжувати науку в школах, ближче до їхнього дому. Назагал таких переведень було тільки 300, здебільша з неґерських шкіл до білих. Внаслідок цього три чверти вашинґтонських шкіл мають уже мішану дітвору.

Цікаве й те, що у Вашинґтоні всієї шкільної дітвори нараховують на 100,300, між якими 60,000 чорних і 40,000 білих, — всі вони приміщені у 98 публічних школах. У Балтіморі з 185,000 шкільної дітвори нараховують 85,000 білих і 55,000 чорних. Вони приміщені в 170 публічних школах. Плян Корнінґа передбачає два роки часу на викінчення всієї програми переведення дітей з одних шкіл до інших, залежно від віддалі мешкання.

Коли взяти до уваги, що у Вашинґтоні біла дітвора становить меншину, а в Балтіморі вона становить невелику більшість і не має жадної загрози, то дивним виглядає виступ Товариства для Проґресу Білих Людей з започаткуванням праці для „авансування" демонстраціями проти іншої раси. Не даром генеральний прокуратор стейту Делевар загрозив відібранням чартеру товариству, якщо воно не пошанує цього чартеру, в якому між іншим сказано: „Організація буде підтримувати й захищати конституційні ґарантії громадянства З'єдинених Держав".

СОВЄТСЬКА ЕЛІТА

„Патріярх пропаґанди" — Ілля Еренбурґ

Кореспондент „Ню Йорк Таймсу", Солсбері, що повернувся недавно з Москви і виступив з серією сенсаційних статтей, згадує між іншим про Іллю Еренбурґа. Він пише, як спритно вийшов Еренбурґ свого часу з халепи, коли закидали йому критики якийсь „ухил", допущений ним в якійсь повісті. Еренбурґ на ці закиди витягнув з кишені листа від Сталіна, в якому живий ще тоді диктатор похвально про цю повість згадував. І, звичайно, всі напасники відразу ж набрали в рот води.

Хто ж такий цей Ілля Еренбурґ?

Один з совєтських мільйонерів, найпопулярніший журналіст СССР, автор численних повістей і романів, колись у минулому поет — Ілля Еренбурґ вже на схилі літ. Вже немає в його репортажах того „революційного вогню", що бурхав ще недавно, коли погрожував він найлютішими карами силою вивезеним до Німеччини українським хлопцям і дівчатам, які „кують у німецьких фабриках зброю проти героїчної червоної армії". Немає вже того Еренбурґа — автора популярного в Совєтах під час останньої війни гасла „убий німця!" — яке втовкмачували в голови совєтських вояків політкоми на „політгодинах".

Довгий і дуже покручений шлях перейшов Ілля Еренбурґ, аж поки досягнув верховин, з яких нині оглядається на своє минуле. Поет-новатор, що уболівав за „великою Росією", яка падала під ударами „жовтневої революції", анархіст-ідеаліст і врешті емігрант з Росії — постійний відвідувач паризьких кафетерій, де в затишних кутках, попиваючи французьке вино, писав „Любов Жанни Ней" і „Незвичайні пригоди Хуліо Хуреніта".

До речі, про цей останній роман Ленін сказав, що це — „бунт оскаженілого дрібного буржуа" і „вилазка занархізованого міщанина". В цьому романі парадоксів Ілля Еренбурґ надзвичайно тонко висміяв устами свого героя усіх доктринерів, а з ними вкупі і большевицьких. Хуліо Хуреніто зі своїми учнями об'їздив усі столиці світу, а сумний кінець спіткав його в глухому українському містечку Конотопі в 1919 році, глупої ночі. Вирішивши покінчити життя самогубством, він вибрав для цього найориґінальніший спосіб: узув свої нові чоботи і вийшов з готелю на глуху конотопську вулицю. Розрахунок його був правильний: за пару хвилин його учні почули постріл і недалеко готелю знайшли труп свого вчителя... без чобіт.

Живши в Парижі на еміґрації, Еренбурґ нав'язав з совєтською амбасадою зв'язок і почав снувати тонке плетиво інтриґ проти своїх найближчих приятелів. А коли вибухла в Еспанії громадянська війна, Ілля Еренбурґ був уже там в ролі кореспондента московських „Ізвєстій". Одначе не так просто обернувся він з еміґранта на власного кореспондента центральної большевицької газети. Загибель у підвалах Луб'янки його попередника, журналіста Михаїла Кольцова, якого раптом відкликала Москва з Еспанії — приписують нікому іншому як Еренбурґові. Але чи тільки через труп Кольцова переступив Еренбурґ, щоб забезпечити собі місце першого совєтського журналіста?

З еміґрації повернувся Ілля Еренбурґ до Москви вже як „правовірний марксист" і „ортодоксальний большевик". Автор „Хуліо Хуреніта" активно включається в творення совєтської літератури, яка пропаґує сталінські п'ятирічки з їх індустріялізацією та колективізацією. З Еренбурґа-парадоксаліста став Еренбурґ-пропаґандист. Завдяки не абияким письменницьким здібностям, спритності та незвичайному нюхові, що в усіх ризикованих ситуаціях допомагав йому вичувати небезпеку — Еренбурґ кінець-кінцем доживає до щасливих днів, коли називають його вже „патріярхом совєтської пропаґанди". Під час останньої війни саме він був рупором Кремлю, через який зверталася московська правляча кліка до народу в запіллі і до армії на фронті.

І от помер Сталін. У сковану морозом сталінської диктатури величезну країну, здавалося, прийшла відлига. Здавалося, починається нова ліберальна доба, коли огріється теплом „вольностей" не лише фабрика та колгосп з їх несамовитою стахановщиною та „трудоднями", але й література, гноблена мертвотними приписами цензури. На совєтському Олімпі заворушилось. Повіривши, що справді починається нова доба, ряд письменників і поетів (Мухтаров, Міхалков та ін.), виступив з вимогою об'єктивного змальовування совєтської дійсности, з вимогою бодай такої-сякої свободи для творчости.

„Палений вовк", Еренбурґ, у перші місяці після смерти диктатора голосу в справі літератури не забирав. Він вичікував і принюхувався. Навчений довголітнім досвідом, він знав, як небезпечно вихоплюватися наперед при всякого роду змінах „генеральної лінії". Але зрештою не втерпів і виступив з повістю — „Відлига".

У цій повісті Ілля Еренбурґ талановито описав сірі будні безіменної фабрики в безіменному містечку. Тут немає „патосу будівництва" і „ентузіязму будівничих комунізму" — ні, це жива, а не вигадана дійсність, в якій людей гнобить задушлива атмосфера совєтської буденщини, що позбавляє їх особистого життя, неконтрольованих партією радощів і горя, втягує й перетоплює в безликий колектив. Люди борсаються в гнітючій атмосфері, пристосовуються до неї і... чекають чогось невідомого, нового...

А проте цим разом тонкий нюх зрадив обережного й хитрого Іллю Еренбурґа: „відлиги" після смерти Сталіна не настало. На його місце прийшли вірні його учні, продовжувачі його стратеґії. І на совєтському Олімпі знову все замовкло, а письменники після тяжкого похмілля знову взялися до штампування „ідеологічно витриманих" повістей і романів. Вже осуджено й покарано письменників Зоріна, Вірту і Сурова. Вже піднесли були караючого меча й над головою старого Еренбурґа. Але, мабуть, взяли під увагу заслуги „патріярха пропаґанди" — і ніби дарували йому провину.

Недавно Ілля Еренбурґ відбув подорож до південно-американської республіки Чіле, щоб доручити диплом і медаль сталінської премії „За зміцнення миру між народа-

(Закінчення на 3-ій стор.)

АНГЛІЙСЬКИЙ ГРИЦЬ І ГРЕЦЬКА ЧОРНОБРИВКА

Випадок сам по собі не надто сенсаційний, але характеристичний для сучасної доби і для ментальности громадянства нашого століття. Хто цінить свою особисту честь більше як гроші, той в очах загалу є людиною не з цього світу, і про неї говорять мільйони. Так мається історія, про яку пише тепер европейська преса.

Як знаємо, найпопулярнішою жінкою в сучасній Греції є королева Фридерика (Вона походить з німецького роду і недавно відвідала разом зі своїм мужем-королем та трьома доньками, які вчаться в Німеччині, знаний „октоберфест" в Мюнхені, де їли обов'язкові „вайсвірстель" (білі телячі ковбаски) та пили баварське пиво. На каруселі не їздили). Але королеві зробила конкуренцію грецька дівчина Ліяна Кремец, яка ввійшла в історію своєї країни, як „дівчина з Атен". Недавно покликав її грецький прем'єр-міністер, маршал Папаґос, на свою співробітницю.

Життєва історія Ліяни почалася тоді, коли скінчилася світова війна і в її батьківщині розгорілася братовбивча війна, яку викликали комуністи. З багатьма іншими грецькими дівчатами 17-літня Ліяна, донька атенського фабриканта, зголосилась добровільно як сестра-жалібниця в ряди протикомуністичної армії. На фронті напали червоні партизани на англійський польовий шпиталь. І тут 17-літня Ліяна виросла за одну ніч на героїню, про яку заговорила тоді европейська преса. Під час завзятого бою вона не тільки переносила ранених в безпечне місце, але, зібравши відділ вояків, сама кинулася в бій, в якому була поранена ворожою кулею. Бій скінчився перемогою, комуністи відступили, а командуючий генерал іменував Ліяну почесним чотарем англійської армії.

По якомусь часі старшинський корпус влаштував на її честь баль, на якому чотар англійської фльоти Тома Риджвей, син знаної лондонської родини, не відступав від чотаря Ліяни. Через кілька тижнів, святкували обоє чотарі свої заручини. Ліяна враз із своїм нареченим поїхала до Лондону. Майбутні тесті були захоплені вибраною свого сина. Але Ліяна запримітила, що англійський клімат значно прохолодив почування Томи. Коли вона виявила йому свої запримічення, Тома рішуче цьому заперечив. Заспокоєна Ліяна повернулася до Атен, де йшли підготування до гучного весілля.

До весілля все було готове. Вся грецька преса сповістила про цю подію, і сам архиєпископ мав вінчати молодят. Та коли надійшла означена година, Тома не з'явився. Також не з'явився він в найближчих днях. Телеграми нічого не вияснили. Аж за тиждень надійшов лист, в якому невірний Тома написав, що в ньому перемогла любов з юнацьких літ.

Наступного ранку Ліяна вилетіла з Атен до Лондону. Тома очікував її на летовищі, бо Ліяна сповістила його про свій вилет. Він сказав їй про своє вінчання з другою, яке вже незабаром відбудеться. Ліяна переживала цей удар дуже болюче. Очунявши з болю, рішила боронити свою честь і вияснити правду перед судом. Адвокат вніс позов проти Томи за зламання приречення подружжя. Ліяна залишилася в Лондоні, в надії на скоре закінчення процесу. Але минуло пів року, а кінця процесу не було видко. До цього прийшло нове нещастя, а саме в Греції наступила інфляція і підприємство її батька заломилося. Ліяна залишилася без грошей. До того ж її адвокат відмовився провадити, як він заявив, безвиглядний процес. Ліяна пішла на службу, як домашня служниця. З Атен приїхав її батько, щоб намовити її вернутися додому. Ліяна рішуче відмовилась і залишилася в Лондоні. Але Тома та його рідня не дрімали. За їх стараннями Ліяна попала під ключ, під закидом, що вона — божевільна і настає на життя Томи. Але її відпустили, як цілком здорову людину, і вона дістала місце як панна для товариства в одної старшої пані. При допомозі цієї пані, передавши справу іншому адвокатові, провадить Ліяна свій спір далі.

Нарешті приходить день, який став сенсацією для англійської преси, що жадає від суду справедливого вироку для „дівчини з Атен". Противна сторона бачить, що її положення значно погіршилося. Адвокат Томи пропонує скласти відповідну заяву, яка реабілітує честь Ліяни, і 1000 фунтів стерлінґів, під умовою, що Ліяна візьме назад свій позов. Ліяна каже: ні! Це саме повторює вона, коли їй пропонують дві, а опісля три тисячі фунтів. Вона не хоче ніяких грошей, вона хоче свого права.

І ось в суді западає присуд. Голова суду висловлює Ліяні своє вшанування і заявляє, що вона — найвідважніша дівчина, яку прийшлося йому бачити. При цьому він гостро таврує свого земляка Тому і виголошує присуд: 12,000 фунтів стерлінґів (35,000 долярів), як відшкодування за зламання приреченого подружжя. Це становить усе майно невірного Томи. Ліяна плаче зі зворушення, просить слова і заявляє: „Я хотіла мого слушного права, але грошей я не хочу ніяких".

На вулиці очікує її многотисячний натовп, який несе її на руках. А в найближчих днях на столі Ліяни-чотаря лежать цілі гори телеграм та листів з побажаннями, дарунків, пропозицій від фільмових товариств, побажання від різних військових частин і... письмових залицянь. Але „дівчина з Атен" цього всього не приймає, і осягнувши те, чого хотіла, виїздить в свою соняшну батьківщину.

А невірний Гриць роздумує над своїм мало джентльменським та неґеройським вчинком.

Нестор

Е. Гайдарівський

НЕПРОШЕНИЙ ГІСТЬ

(Оповідання)

(8)

Віктор тяжко дихав, ніби щойно прибіг від тісї трамвайної зупинки. Іван ніби закам'янів, на його блідому обличчі самовільно здригався нерв.

— Жахливо було все те бачити, — вів мову Віктор. — А ще страшніше побачив я в селі. Після голодної зими і весни хліб, що вродив, убирати було нікому. Закривали тоді в містах установи, зупиняли цехи в заводах і службовців та робітників відвозили в села на косовицю. Потрапив і я до Горілої Клуні, здається. Уяви собі, брате, таку картину. Стоїть село, звичайне наше село. Хатки, садки, криниці з журавлями. А вулиці позаростали бур'янами. Лобода, щириця, будяки під пахви людині. І тихо-тихо. Не вибіжить на вулицю дитина, не побачиш на присьбі дідуся, не загавкає на тебе собака, не заспіває півень, навіть горобця не побачиш. На все село ні одної живої душі. І хоч вгорі сяяло сонце, здавалося, що ти опівночі потрапив на кладовище...

Десь узялася Пліточка, трохи ніби заклопотана, з двома подовжніми брижиками межи крутими бровами, але усміхнена.

— Що ви завели сумної. Наче вам нічого веселішого не залишилось. Що було — минуло. Живі про живе повинні думати, — сказала вона, дивлячись на свого чоловіка.

— Ой, ні, Пліточко, — схвильовано мовив Іван. — Такі події забувати не можна. Трупи, трупи й трупи. Якби скласти їх докупи, то по мертвих тілах можна б вилізти до неба, до самого Бога й запитати: защо Ти нас караєш?

Іван казав так розчулено, що чоловік із жінкою недоумкувато переглянулися.

— А як же ви реаґували? — втупив він свої помутнілі очі у Вікторів вид. — Що ви робили?

— Хто це — ви? — обережно запитав Віктор.

— Ви, всі — робітники, службовці, партійні й профспілкові організації, ви, мешканці міст, що їли селянський хліб і з голоду не вмирали.

Гострий тон, що чувся в Івановій мові, починав Віктора дратувати.

— Якщо ти хочеш зі мною розмовляти, то сідай, — показав він на стілець. — І будемо балакати спокійненько-лагідненько.

Іван відступився від брата й сів.

— Отак і гаразд, — з іронією похвалив Віктор. — Тепер я можу тобі відповісти.

— Ану вас, завели катеринку, — махнула рукою Пліточка і пішла до кухні.

— Поперше, брате, прошу тебе не вдавати, ніби ти щойно з місяця впав і нічого не знаєш. У нас є тільки „ми", а хто не належить до нас, той ворог наш. Це ти знаєш краще, як я. Подруге, ми, ними, робили те, що вимагали від нас верхи. А потретє, місто само жило надголодь. Якби наші пайки поділили були на всіх, то людей вимерло б ще більше.

— Але невже не можна було знайти інших шляхів, щоб уникнути цієї страшної катастрофи? — питав Іван, обхопивши руками похилену голову.

— Ні, не можна було, — упевнено відповів Віктор. — Під час голоду я запитував себе так само, як оце ти запитуєш мене. А пізніше, як усе минулося, переконався, що партійна лінія непомильна. Щоправда, людей загинуло багацько. Але коштом їхнього життя здійснилась ідея колективізації селянства. Розумієш, ідея! Найдорожче нам слово. Найсвятіше, я сказав би, слово! Ми — люди, тільки смертні люди, сьогодні тут, а завтра нас уже нема ніде. А ідея, вона вічна, ідея невмируща.

Іван мигцем подивився на брата й побачив самозадоволену пику аґітатора, що під час снідання доводив байдужим робітникам про неіснування Бога. І як же Іван помилився, знаходячи в братові батьківські риси! Старий, хоч і любив часом похвалитись, але хвалився тільки своєю роботою, і то вміючи, з тактом. Зате ж умів шанувати працю інших. Перед добрим майстром він перший з повагою скидав шапку, перший уклонявся. А цей хіба скине? А ставлення до людей? Іван певний, що батьки його ділились з голодними селянами останнім шматком хліба. А цей не поділився! Йому ідея дорожча за людей. Розмовляти з Віктором недоцільно. Ніякі арґументи його не переконають. А сперечатись ще й ризиковано. Однак Іван не втримався, щоб не зауважити:

— Ти, як бачу, теоретично підкований на всі чотири. Але я тих ідей, заради яких невинно вимирало людство, розуміти не можу.

— Не людство, а частина людей, — поправив Віктор. — А людина — це така істота, що її не треба ні сіяти, ні жати. Сама виросте. Як гриб.

— То й хай росте, — з удаваною байдужістю, сказав Іван і підвівся. Хотів накрутити патефон, переглянув кілька платівок і відійшов. Навіщось поштовхав кулаком у сидіння великого фотеля, що в ньому інколи батько любив смоктати люльку. Помацав пальцями масний листок пишної олеандри, що вигналась трохи не під стелю. Заглянув у блакитні черевички, що на оздобу висіли на стіні. Він намагався чимось відвернути свої думки від брата і не міг. Гірка грудка застрягла йому в грудях. Відчував, що наговорить Вікторові якихось дурниць, що їх не треба б говорити. Намовляв себе бути стриманим і одночасно шукав, чим би можна братові дошкулити, побавитись з ним, як бавиться дитина з кошеням, не зважаючи на те, що тваринці боляче і вона жалісно м'явчить. А коли Бог хоче покарати людину, то відбирає у неї розум. Іван подивився на фіранку, і одразу у нього було вже те, що він шукав.

— А чи не помічаєш ти, Вікторе, в своїй хаті деякі недоречності! — тримаючись за фіранку, запитав Іван.

— Які саме? — стежачи за братом, сказав Віктор.

— Нічого ти не бачиш, Вікторе, — докірливо мовив Іван. — А треба б придивитись.

— Та що таке? — починаючи турбуватись, спитав Віктор.

— Як це — що таке? — підвищив голос Іван. — Ти задумувався над тим, де ти живеш? Ні, не думав ти, Вікторе!

— Та кажи ж, що трапилось, — насторожено й стурбовано запитав Віктор.

— Не розумієш? — А це що таке? Га? — провів Іван пальцем навколо себе.

Віктор вибалушив очі й дивився, куди показав брат, але нічого негожого не помічав.

— Погані твої справи, Вікторе, — ходячи із закладеними за спину руками, мовив Іван. — То послухай трохи мене. З нашої сьогоднішньої розмови у мене склалась про тебе думка, як про людину нову, сучасну, із загартованою ідеологією й цілком витриманими поглядами. Я вже тобі казав і ще раз повторюю, що ти маєш великі шанси піти далеко. І підеш. Але в дальній твій путь треба вже готуватись тепер. Треба позбутися всіляких дрібнобуржуазних звичок, що ми до них призвичаїлись із дитинства. Треба вирватись із міщанської стихії, яка нас ще оточує. Треба готувати себе на повновартісного громадянина майбутнього суспільства. В першу чергу ми повинні оглянутись назад і уважно придивитись до наших батьків, хто вони були і що нам прищепили. Хто ж такі були наші батьки, питаю у тебе, Вікторе? Пролетарі? Так, відповідаю я. Батько наш був пролетар. Але пролетар особливий, не звичайний. Він ще за старих часів належав до упривілейованої касти робітництва, що за ідеал свого життя вважала щастя родинне з власною хатою, садком, затишком, спокоєм, квіточками, вазончиками, дрібничками всякими. А суспільні інтереси їх обходили найменше. І здається, що батько наш був пролетарем тільки вісім годин на добу. Поки працював у заводі. А вступивши в своє подвір'я, він відразу перетворювався на звичайнісінького міщанина, нічим не ліпшого і не гіршого, скажімо, від того Коляди, що до революції на нашій вулиці мав крамничку.

ВІЛЬНЕ УКРАЇНСЬКЕ СЛОВО І ВІЛЬНА УКРАЇНСЬКА ДУМКА — ЦЕ НАЙМОГУТНІША ЗБРОЯ ПРОТИ КОМУНО-МОСКОВСЬКІ БРЕХНІ! ЗАГОСТРІТЬ І СКРІПІТЬ ЦЮ ЗБРОЮ СВОЄЮ ДОБРОВІЛЬНОЮ ДОПЛАТОЮ ДО ПЕРЕДПЛАТИ ТА СВОЄЮ ПОЖЕРТВОЮ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД „СВОБОДИ"!

Іван Кожушко

НА СТРИПІ І ЦЕНІВЦІ — З „ДРУГОГО БОКУ"

(Майже 40 років тому)

В останніх числох „Свободи" вміщено спогади бувших Українських Січових Стрільців, учасників боїв на р. Стрипі та тяжких боїв на горі Лисоні (коло Бережан) з московським військом в першій світовій війні. Мені було приємно пригадати ті часи, бо я був теж там, лише з... московської сторони. Спомини УСС-ів написані об'єктивно. — Я гадаю, що УСС-ам буде цікаво знати, з ким вони билися і що ми знали про них!

У травні 1916 р. 113-та піша дивізія, що постала з 21. бригади державного „ополченія" (бойова частина, що брала участь в здобутті Перемишля і складалась зі старшин та вояків виключно Харківської губернії), одержавши поповнення з Астраханської губернії, переважно каспійських рибаків, — вже цілий місяць маневрувала над Дністром. Казали, що 113-та дивізія поїде на Кавказ... Але одного дня, дивізія „алярмово" завантажилася на ст. Троянів Вал і рушила на північ. Промайнули станції Роздільна, Вапнярка, Жмеринка, Винниця і Проскурів, переїхали р. Збруч. Наш 45-ий Зміївський полк вивантажився коло містечка Микулинці і рушив на Врикулю Стару.

Дощ бив нас цілу дорогу. Перед світанком змінили фінляндських стрільців. На мапі проти нас був Бурканівський ліс і села Соснів, Раковець та Бурканів. Позаду австрійських позицій протікала р. Стрипа. Комендант сотні, що передавав мені позицію, сказав: „Проти вас „австрійскіє стрєлкі", віддаль 2000—2500 метрів. Щоранку маєте висилати одну чоту в заставу за 1000 м., але лише на день".

Коли почало сіріти, я повів заставу сам, бо це було перший раз. Розвідка, що повернула, принесла кілька папірців, що були приколоті дерев'яними кілочками, до стіни окопів. — Я прочитав українською мовою: „Врати-українці, ми теж українці-галичани, стоїмо проти Вас, а б'ємося з москалями за волю України. Переходьте масово до нас! Українські Січові Стрільці". Бунчужний, що передав мені це, каспійський рибак, пояснив: „Ета хахли с той старани". Я переслав це при рапорті через курінного капітана Стасевича, поляка, до штабу полку.

Запахло наступом, по окопах почали ходити гарматчики фінляндської, заамурської та туркестанської дивізії. Вони шукали добрих пунктів для спостереження та керування гарматнім вогнем. Ще за кілька день прислали всім сотенним строго довірочно „диспозицію бою". Першою мала рушити 113-та дивізія, щоб звернути на себе увагу, 450 полк ішов на Бурканів. Ціллю бою була містична Гайворонка з проривом на Золоту Липу. Для переслідування ворога вже прибула кінна дивізія генерала Келлера. Наш полк мав пройти коло 2000 метрів і окопатися на віддалі 500 метрів від ворожої лінії.

Прийшов день наступу; зрана почався обстріл. За 10 хвилин перед атакою появився полковник Копшталь: „Прорвати окопи ворога і взяти ліс" — кричав він, охриплим голосом.

На команду, сотні довгими зеленими лавами рушили вперед... Від ворожих стрілів сонячний ранок зробився похмурим. Залягли і почали перебігати. Ось уже добре видно сині смуги колючих дротів. Моя сотня перебігла по минулорічному житу-самосіву, далі закриття не було. „Окопатися" — крикнув я і взяв слухавку від телефоніста. — „Тут командир полку, де ви є? Ані кроку далі...! Окопатися! Скільки ранених та вбитих?" Я кажу: „25 ранених"!

Справа від мене 10-та сотня загналася на дроти, залягла і її розстрілювали на віддалі 150 метрів... Знову телефон: „Назад в окопи!" Капітан Стасевич був контужений. Я перебрав 1-ий курінь. Не встиг випити води, як мене покликали до начальника правої гарматної групи. Голошу якомусь кавказькому полковникові: „Душа мой, ваш полк переходить до ворога". — „Неправда", відповідаю різко. — „Покажіть йому!" Мене садять за перископ. Бачу те місце, де була 10-та сотня: два вояки з забандажованими головами ходять між дротами, австрійці стоять на бруствeрах і кличуть до себе. „Вони ранені в голову, непритомні!" Полковник сідає на моє місце, дивиться і наказує: „Змести все"! Вогонь 21-ої гарматної бригади добив усіх ранених 10-ої сотні і загнав австрійців в окопи.

А за годину всіх сотенних командирів покликали до начальника 113-ої дивізії ген.-ляйтенанта Тимченка. Це був справжній Тарас Вульба. Питав кожного по черзі: „Що знаєте про зраду полковника Копшталя?" Всі відповідали, що це не зрада, а „почин". Якби дроти були розбиті і ми прорвали окопи, то полковник мав би відзнаку за хоробрість. Генерал дякував за відвагу. З 10-ої сотні не було нікого. Копшталю нічого не сталося, бо він і командант 8-ої армії, ген. Щербачов, були одружені з сестрами.

Все ж м. Гайворонку було взято, але фронт встоявся, хоч Келлеру не було кого доганяти. Щоночі ми мусіли „мацати", чи не втікає „австріяк", так довго, аж він починав бити з гармат. Тоді ішли спати.

Аж на початку серпня, перед світом, почули ми експльозії; кинулися у ворожі окопи, вони були порожні. Тут я знайшов молитовник о.о. Василіян, друкований у Жовкві. Значить, тут стояли УСС. Але роздивлятися не було часу, ми рушили вперед і йшли цілу ніч. Дві сотні австрійської піхоти непокоїли нас на переході і ми лише над ранком дійшли до р. Коропець. Зліва було село Степанів, а справа м. Козова. Інші полки дивізії взяли ст. Потутори, Шибалин, Баранівку і Куропатники. Наш полк стояв між ст. Потутори і с. Шибалин. За кілька день 451 Порятинський полк, на зорях кинувся на Лисоню. 36 гармат били „біглим вогнем", бій відбувався в лісі, а як стемніло, я дістав наказ з 1-ою та 2-ою сотнями змінити на Лисоні 451-й полк. Зв'язкові мене чекали. „Нічого — подумав я — 451-й полк мав 4000 багнетів, а я з 450 багнетами маю його змінити, а де ще 3500?" Коли ми проходили через огороди Шибалина, я кілька разів падав, спотикаючись на трупи. Перейшли р. Ценівку, фронт був не більше як 100 метрів від ріки. З гори кидали ракети, вони падали навіть поза Ценівку. Ми перебігали попід деревами, бо стрілянина не змовкала. Мене ввели в пивницю. На гнилій капусті, накритій соломою, сиділи старшини. Я побачив полковника Шестаковського. Підійшов і сказав: „Пане полковнику, відділ з двох сотень при двох кулеметах під командою поруч. К. прибув на зміну довіреного вам полку". Полковник подав мені руку і крикнув: „Адьютанте, дайте поручникові коньяку", а до мене сказав: „Як утримаєтеся до завтра до вечора, то вас змінять одною чотою. Проти вас „сечевиє стрєлкі", хорошо мерзавци б'ються, не зевайте!" Вони пішли, а я поліз угору. „Ваше благородіє — почув я шепіт — страсть тут набитих..." Окопів копати не можна було, бо ворог був лише за 60 метрів вище, до того було багато каміння. Дав наказ робити бруствeрги з убитих. О пятій годині ранку почалася атака... Відбивалися контратаками на багнети. Захопили в полон з десять мадярів і дізналися, що годину перед цим вони змінили Січових Стрільців. Вони звали їх „рутенами". Друга сотня була вліво і межувала з Карським полком кавказького корпусу, а карці стояли аж до села Потутори, але з Рогатина підвезли баварську бригаду, і вона перед вечором збила карців. Стояли під горою, я бачив як вліво відходили лави карців; мій лівий фляик був загорожений. Я викликав курінного, капітана Парфьонова; він був в головних окопах, за Шибалинком. Веручи слухавку, він ще сказав: „Панове, я граю вісім пік". „Карці відходять — кажу я — що маю робити?" — „А ви, поручнику, придивіться ліпше, у страха великі очі! Це не можливо, це ж кавказький корпус". Що тут з картярем балакати? „Дев'ять пік", — крикнув я, покликав поручника В. і дав наказ відходити за р. Ценівку. Зробив це вчасно, бо за пару хвилин зліва почали бити з кулеметів. А за пів години я був у штабі полку. „Пане полковнику, слухняно голошу, що під натиском переважаючих сил ворога, втративши більше як 200 вояків вбитими та пораненими, після обходу з лівого фляигa, 1-ша і 2-га сотні перейшли на лівий берег Ценівки". Копшталь деякий час дивився на мене, а потім спокійно сказав: „Навіщо такий академічний стиль: ...під натиском переважаючих сил? Скажіть просто: нас набили і ми втекли". Мені кров бухнула в голову. „Карців збили!" — крикнув я. Копшталь підніс руку, щоб я замовк: „Негайно займіть попередню позицію і про виконання повідоміть..." „Слухаю!" сказав я, повернувся і вийшов. Але не встиг дійти до своєї сотні, як прибіг вістовий з новим наказом: 1-ій та 2-ій сотням відійти до ліску коло с. Комарівни для поповнення.

Не знав в той час Копшталь, що ми лишили кулемети по тім боці, лише заховали їх. Я послав п'ять охотників на той бік. Вони перенесли вночі кулемети, стрічки, за що дістали від мене 100 рублів і відпустку на 21 день. Тут допоміг мій приятель, адьютант. А о 7-ій годині ранку прибіг вістовий зі штабу з наказом: „Командирам 1-ої та 2-ої сотні з кулеметами прибути до штабу полку". Ми рушили, а за нами тягнули вояки кулемети. Коло штабу нас чекав пор. Шутенко, начальник кулеметної команди. Оглянувся на штаб, підбіг до нас і сказав: „Де ви взяли кулемети? Хтось доніс, що ви лишили кулемети, Копшталь хоче відібрати у вас сотні". В цей момент вийшов Копшталь. Він не міг заховати свого здивовання. „Чиї це кулемети?" Ми відповіли: Сотенні. „Не може бути?" Перевірили номери — все гаразд. Копшталь подав нам руку, а ми весело поїхали назад.

Знову почали ходити гарматчики, робити пристрілку. Наступ мав бути великий. Від станції Потутори ішов в атаку Кавказький корпус через с. Саранчуки і далі... На наш полк знову припав старий терен Ценівка-Лисоня, на Баранівку — 449 п., Куропатники — 452 п., Пирятинський полк був у резерві. 17-го вересня почався бій на Лисоні. Між лісом виростали велетенські гриби, деколи вгору викидало цілі дерева. О 10-ій годині рушив Кавказький корпус, як хапало око в бінокль. По долині Золотої Липи чорніли лави і вітер доносив — „ааа".

У нас було гірше. Нас зустріли таким вогнем, що ми залягли... До полудня було вбито 17 старшин. Пополудні рушили. Щоб піддати нам відваги, повідомили, що в Козовій є 10,000 вояків поповнення. Добралися ми до вершини Лисоня. Січові Стрільці теж мали втрати. Десь знайшовся рум, вояки підпили... З Рогатина знову автами підвезли баварців. Почався відворот. Я був легко ранений. За два місяці, коли вернувся, мені оповіли, що на вечір наш полк вже мав лише 600 душ і лежав на тому місці, де був колись я з пор. В. Спішно з с. Хеленків, за Козовою, викликали „учетну команду" — 240 унтер-офіцерів, на чолі стояв пор. Палкін. Коло 11 год. ночі приїхали: К-р 16 корпуса ген.-лейт. Савич, наш ген. Тимченко і нач штабу ген. Черкасов.

Вони хотіли на місці зорієнтуватися, що робити? Раптово австрійці почали стріляти по р. Ценівці, утворили „вогневу завісу", а „австрійскіє стрєлкі" сильно тиснули. Валки нашого полку почали сунутися до Ценівки. Генерали наказали розширити „пляц бою", пор. Палкин ударив в багнети і відкинув противника до верху Лисоні, але дістав зі скорострілa 4 кулі в живіт, а з команди лишилося ледве 60 душ: з цього скористали генерали і мерщій втекли в Козову. Сердиті були на Копшталя, не поміг і Щербачов, відібрали у нього полк і ніби „завісили" його в посаді — дістав запасову бригаду в Підволочиську. Там він не міг робити „починів". На ранок 450-ий полк залишив Лисоню і став твердо на старих позиціях над Шибалином.

В червні 1917 року ще раз 600 гармат били по Лисоні, по Бережанах протягом 4-ох днів. Мали іти на штурм, але вже „товариші" проголосували, що будуть захищати здобутки революції сидячи в окопах. А в липні німці забрали позаду нас Тернопіль, і ми відступали направо і опинилися в м. Гусятині. Генерал-ляйт. Савич поклав коло Лисоні 25.000 вояків раненими і вбитими і не взяв її. Коли генерали промовляли до 450-го Зміївського полку, то казали „Лицарі Бурканова і Лисоні". Як же треба звертатися до тих, що не здали Лисоні? Я думаю, що про це сказала своє слово історія. А тим часом і я скажу: „Українським Січовим Стрільцям — слава!".

СОВЄТСЬКА ЕЛІТА

(Закінчення зі стор. 2)

ми" чілійському поетові Пабльо Наруді. В Сант-Яго, столиці цієї республіки, митні урядовці, перевіряючи валізи Еренбурга, дещо придержали для вияснення. Не знати, що саме це було — у „патріярха совєтської пропаганди" у валізках можна всього сподіватися, коли іде він з „мировою місією" до капіталістичної країни.

Усе відібране за пару днів Еренбурґові повернули. Але він зумів, з поміччю місцевих комуністів, наробити у зв'язку з цим малим інцидентом такого великого шелесту, що його не зробили б і всі чілійські комуністи вкупі з місцевою п'ятою колоною. Роздмухавши пристрасті темпераментних чілійців, зігравши на „демократії" і протиставних інтересах різних груп і партій, Ілля Еренбурґ спік колосальну пропаґандивну печеню. А що найголовніше — інцидент з валізками спритно повернув проти ЗДА та „імперіялістичних акул", що, мовляв, з нещасної Чіле зробили свою колонію.

Вертаючись до Москви, Ілля Еренбург вже не боявся, що йому пригадають його злощасну „Відлигу". В Москві він живе далі своїм сфальшованим життям, і ніколи не покінчить його так, як його герой Хуліо Хуреніто. Він, що глузував з усіх і всяких доктрин, не вірить також ні в які большевицькі доктрини, але хоче жити дуже довго, в спокої й добробуті. Попікшись на „Відлизі", він вже навряд чи другий раз піддасться своїм глибоко захованим у душі справжнім почуттям.

В. С-ко

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

Поважаний п. Редакторе!

Прошу справити помилку, яка закралася до новинки п. н. „Любомир Кузьма на мистецькій виставі в Ню Йорку" („Свобода", четвер 30 вересня 1954). Там сказано: ...за його олійний образ „Туліпани", а має бути: ...за його темперовий образ „Туліпани".

Я олійною технікою ніколи не малюю, і тому ця фраза може викликувати здивування серед тих, що знають моє малярство.

Л. Кузьма.

Бруклин, Н. Й.

ВИКОНАЛИ СВІЙ ОБОВ'ЯЗОК

У цій рубриці друкуємо з признанням і подякою імена тих громадян, що прислали свою добровільну доплату до передплати „Свободи" та свою пожертву на фонд дитячого журналу „Веселка".

Список ч. 4

С. Ходновський, Вілкс-Бар, Па.	$ 3.00
Л. Благута, Кантон, О.	1.00
В. Кончук, Ню Йорк	5.00
Н. Смаґула, Н. Тарритавн, Н. Й.	1.00
Р. Флюнт, Филаделфія, Па.	2.00
А. Періг, Бетлегем, Па.	2.00
О. Білоґан, Е. Орандж, Н. Дж.	4.00
М. Миц, Стов, Па.	2.00
І. Лукашкевич, Картерет, Н. Дж.	1.00
Л. Калашнюк, Кемден, Н. Дж.	5.00
П. Куриленко, Пасайк, Н. Дж.	2.00
З. Бронецька, В. Орандж, Н. Дж.	2.00
К. Турянська, Честер, Па.	2.00
І. Мацаляк, Бетлегем, Па.	2.00
А. Тимко, Бетлегем, Па.	2.00
А. Допілка, Бріджпорт, Па.	5.00
В. Дибайло, Плейнфілд, Н. Дж.	2.00
Г. Біленький, Аллентавн, Па.	2.00
М. Томчук, Рутфорд, Н. Дж.	2.00
Л. Ясінчук, Ню Йорк, Н. Й.	5.00
С. Панкевич, Словм Спрунґс, Арк.	1.00
Разом	$ 53.00
Раніше проголошено	460.01
Разом вплинуло на Фонд „Веселки"	$513.01

З пожовклих листків

ЩО ПИСАЛА „СВОБОДА" 50 РОКІВ ТОМУ

Від 1 до 29 вересня 1904 р.

ЗАКУПНО ДОМУ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ БУРСИ В ЙОНКЕРС

Головний Народний Комітет в Америці оголошує, що Руська Бурса купила свій власний прегарний дім, в якому є 13 кімнат, з городом, і садом, при прегарній здоровій вулиці в Йонкерс, Н. Й. за 5,500 дол. У цьому домі буде приміщена сама бурса для хлопців, що починають свою науку від 10 вересня. Дім куплено в Йонкерс, а не в Ню Йорку, як це було пляноване тому, що в Ню Йорку доми дорогі. В Йонкерс такі самі можливості для науки, як і в Ню Йорку, а крім того здоровше положення і краща околиця. Настоятелем бурси є о. Павло Тимкевич, до якого треба зголошувати хлопців на приміщення і на науку, на адресу: 45 Овкт Ст., Йонкерс, Н. Й.

ЗАЯВА В СПРАВІ ВСЕСЛОВ'ЯНСЬКОГО З'ЇЗДУ В СТ. ЛУІС, МО.

На запрошення комітету, що скликає „перший всеслов'янський і журналістичний з'їзд" в днях 20 — 23 вересня в Ст. Луїс, у стейті Мизурі, Головний Народний Комітет, за підписами повного уряду, заявляє, що „ми, як представники русько - українського народу в Америці, не зважаючи на нашу найкращу волю, не можемо в ньому взяти участи з таких причин": 1. ми мешканці і громадяни ЗДА, а в з'їзді бере участь представник одної з европейських держав, через що з'їзд набирає характеру зібрання під протекторатом чужого уряду; 2. що уряд, під протекторатом якого з'їзд відбувається, вороже наставлений до всього культурного розвитку націй, що находиться під його владою, а особливо ворожий розвиткові нашого русько-українського народу, а навіть самому його існуванню; 3. що комітет у своїй відозві цілковито поминув наш нарід, а після нашого домагання перекручував наші вияснення; 4. таке становище комітету не дає спроможности вільної дискусії і можливости якогонебудь порозуміння.

ПЕРЕСИЛКА ГРОШЕЙ ДО РІДНОГО КРАЮ ЧЕРЕЗ РУСЬКИЙ НАРОДНИЙ ДІМ

Загально крайове американсько - українське товариство, Руський Народний Дім, дістало від влади дозвіл відкрити своє пересилкове бюро під ч. 123 Суссекс Ст., Джерзі Ситі, Н. Дж. і тому прохає всіх наших людей користати з його услуг. Касиром У. Н. Дому є Іван Глова, а урядуючим службовцем в бюрі є Стефан Калакука. Дирекція Народного Дому остерігає при цій нагоді перед різними людьми, які баламутять наших людей, подаючи себе за наших приятелів, хоч вони представляють різні чужі компанії.

ЗАМІТКИ, ПОМІЩЕНІ В РЕДАКЦІЙНІЙ КОЛОНІ „СВОБОДИ"

Крок наперед. „Американсько-Русскій Вістник", орган „Соєдиненія", став після послідної конвенції виходити на 12 сторінках друку (перше були два часописи, руський й словенський по 8 стор. друку кожна, але з цією різницею, що деякі статті були писані в руській, інші в „словенській" (тобто в словацькій) мові. На наш погляд це один крок вперед, бо в цей спосіб будуть могти навчитися руської азбуки ті русини, що досі її не знали, а знали лише азбуку словенську. Бажати б тільки, щоб „А. Р. Вістник" писав живим руським язиком, а не мішаниною. Не меншим поступом дреба вважати, що „А. Р. Вістник" починає інформувати своїх читачів про загальноруські справи, як про Руську Бурсу, Народний Дім і т. п. — Послідне число „Світа" переповнене всілякими нісенітницями так як і числа попередні. Особливе накидається він на уніятів, радикалів, Україну, фонетику, „краянів", і т. п. З унією воює тепер зовсім по вуличному, як свідчать його „листи з того світу" й інші статті.

ФІНАСОВІ СПРАВИ ОРГАНІЗАЦІЇ

Під датою 16 серпня 1904 р. о. Микола Підгорецький, як голова, К. Кирчів, як секретар, Лазор Сиротяк, як касир Фонду Руського Еміграційного Дому подають до прилюдного відома, що фонд еміграційний, зібраний в часі 1894-1896 рр. находився досі в депозиті Союза, на суму $221.10. З днем 24 мая фонд зібраний Комітетом Еміграційного Дому, почавши від 1899 р. аж до тепер, виносить $675.87. Разом цілий фонд Еміґр. Дому досягнув висоти $896.97. Ці гроші підписаний комітет віддав під опіку касирові Іванові Глові, який позичив її на три відсотки на дім Руської Бурси в Йонкерс.

Звіт з жертв, складених в серпні 1904 р. на Народний Фонд виносить $36.20, а всі складки до кінця серпня виносять $1,195.67.

ОГОЛОШЕННЯ

Перша Руська Книгарня в Америці відкрита з 1 вересня 1904 р. в Скрентоні, Па.; Доктор Ардан відкрив своє бюро під ч. 711 Линден вул. у Скрентоні; Д-р Юліян Чупка веде своє адвокатське бюро при 3 Норт Мейн Ст. у Вилксбері, Па.

ДОПОМОЖІТЬ „ВЕСЕЛЦІ" ПРОЯСНИТИ ДУШУ УКРАЇНСЬКОЇ ДИТИНИ! ВИШЛІТЬ НЕГАЙНО СВОЮ ДОБРОВІЛЬНУ ДОПЛАТУ ДО ПЕРЕДПЛАТИ ТА СВОЮ ПОЖЕРТВУ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД „СВОБОДИ"!

Степан Вусатий

ПОРАДА МИКОЛІ ПОНЕДІЛКОВІ

Якось перечув я через люди, що письменник Микола Понеділок, гуморист і фейлетоніст — хоче женитися. Ніби хоче, але ніяк не може рішитися, боїться. Не за себе він боїться, як за майбутнього супруга, удержувача сім'ї, продовжувача свойого славного, напевно козацького, (бо якого ж би?) роду. Він лякається за себе, як за письменника.

— Та я зовсім не від того, щоб женитись, — говорив він моїм знайомим, — тільки, якже ж тоді з моїм писанням буде??? Боюся, що взявши собі жінку, мусітиму перестати гуморески писати... А хай вона, ота моя жінка, й найкращою буде — а за славу письменника її ніяк не проміняю...

Значить, не за Миколу Понеділка, як парібка, а за Миколу Понеділка, як письменника він боїться — за кар'єру гумориста він лякається — за долю фейлетоніста турбується...

Звісно, мені немає чого совати своїх вусів до твоєї, Миколо, парібоцької сметани, і я, вір мені, зовсім тією справою не займався б. Хай другі сплітками бавляться, у кого більше часу і грошей єсть. Та тільки те, що і я одружений, і теж фейлетони пишу — зобов'язує мене. Тобі, другові - гумористові приятельську раду дати.

Перш усього, ніяк не вір, голубе, що оженившись — зразу й писати перестанеш. Це, друже, вигадки несовісних людей, і старих парібків. Я навіть підозріваю, що тебе намовляє не женитися, твій найближчий приятель, старший теж парібок, Івась Керницький, щоб вірного товариша не втратити... Бо насправді, жінка не придусювати, а ще більше підноситиме, твою письменницьку творчість.

Ти он, Миколо, розваж можливості писання за твойого теперішнього парібоцького стану. Тепер ти тільки те й робиш, що по ресторанах бігаєш — то на каву, то на снідання, то на обід, то на вечер'ю... А решту часу ти збуваєш то по редакціях, то у радіовисильнях, то у ЛМ-Клюбі, то на Союзівці... І тільки дрібка часу тобі лишається на писання гуморесок... Бо відома річ, у парібка, ніколи часу немає — він все кудись бігає, все чогось шукає...

Коли ж ти, Миколо, оженишся, тоді часу на писання у тебе — буде, а буде!!!

По ресторанах тоді зовсім не ходитимеш — їсти собі й жінці, варитимеш сам. І ось, уяви собі Миколо, яка чудова перспектива творчости перед тобою:

Ти встаєш, раненько, а жіночка Твоя спить собі смачненько... (тьфу!, аж в млосну поезію мусів попасти)... Жіночка собі похріпує, а ти готуєш сніданок — вариш каву і підогріваєш молоко... Кава кипить собі, молоко парує, а ти стоїш коло печі й — обдумуєш гумореску... Придумав тему, піднайшов початок, підобрав гумористичні ситуації, повні сатири діялоги... Ще б тільки закінчення — і гумореска готова... Коли ж нараз:

— Ш-ш-ш-ш-ш...

Це кава й молоко з горщиків повибігали.

У той же самісінький час, твоя мила жіночка відчиняє двері в спальні, й:

— Ти, холєро! — коли вона придніпрянка...

— Ти, дідьку лисий! — коли галичанка...

— Ю, дампі, Нік! — коли американка...

Ти скоренько порядкуєш кухню, а вона Тобі приспівує:

— Знову сніданку не доглянув? Знову повну кухню смороду наробив? Про що ж ти думав? Йолупе! Чом очей в горщики не втопив? Певно знову якусь дурну гумореску обдумував, щоб вона тобі сказилася... Пише й пише ті фейлетони, і в радіо говорить, а заробить стільки, що чуть з голоду не поздихаєм... Ти краще кинь писати, а найди собі якусь добру роботу...

Отак жіночка собі, чи пак тобі, співає - приспівує мелодію одруження, а ти тим часом хап за перо, сідаєш за стіл, описав цю фамілійну ідиллю — і гумореска готова.

Заніс до „Свободи" і десятку вторгував.

Або ось, улаштовує котрась з наших безчисленних метрополітальних організацій вечерниці, чи як тепер кажуть, народне гуляння. Ну, відома річ панство Понеділки (чи не гарно воно звучить, Миколо?) теж вибираються погуляти. То ж у п'ятницю, або суботу, перед вечорницями, жіночка каже:

— Ходімо, Миколо, сукню купувати.

Пішли з самого ранку купувати оту сукню.

Ходите по тому Ню Йорку, вибираєте, приміряєте... В одному великому магазині жінка всі сукні переміряла, в другому, в десятому — не підходять... То завеликі, то замалі, то фасон не подобається... Це вже й обідня пора минула, ти вже й зголоднів... Вже й вечір наближається, тобі вже надоїло оте вибирання, тебе вже нарешті чорти беруть, але ти нічого не говориш... Що ж, твоя рідна жінка, терпи Миколо...

Нарешті у пізній вечір вибрала:

— Оцю, купи мені, Миколо!..

Спитали за ціну:

— 69 долярів, 99 центів — каже продавець.

Ти Миколо, ловишся за голову:

— Але ж дорога жіночко — благаєш, — та ж мені треба сім тижнів у Мельника говорити, щоб на цю сукню заробити... Може б так, кохана, якусь дешевшу?..

— Ні. Годі. Цю, і тільки цю!!! Позичай грошей, а купуй... А ні — так розвід!!!...

І ти йдеш позичати грошей.

Біжиш до „Сурми", заходиш до „Арки", питаєш у касієра ЛМ-Клюбу, просиш у знайомих — ніхто не хоче позичити...

— Не маємо, — говорять всі, — до банку однесли...

Ходив, бігав, просив благав — ніхто не позичив.

За той час сукню продали, вечерниці відбулися.

А жінка твоя, попхинькавши з тиждень — за розвід забула, й дальше тебе держиться.

А для тебе, Миколо, як письменника, оця історія з сукнею — це просто творчі жнива: тем на десяток гуморесок набрався...

Лиш сідай, списуй, та зелененькі загортай...

Теж не думай, Миколо, що часу не матимеш на писання, коли діждешся малих іміґрантів. Що за колисанням, ніколи буде тобі за перо взятись...

Ні, Друже! І цього не лякайся. Саме тоді настануть золоті часи для твоєї літературної творчости...

Це буде так: приходиш з праці — з радіовисильні, чи з редакції, а жінка:

— Забавляй дитину, Миколо. Піди з нею трохи на двір, хай свіжим повітрям подихає.

Ти береш візочок і їдеш. Куди? Звісна річ, до Юнійон-Парку. Там підсідаєш до Ґули і Репети й дискутуєш собі любо з ними про велику українську гумористику...

А надоїсть тобі дискусія, — сідаєш собі на порожню лавку й цілий день фейлетониш — гуморески пишеш...

Або візьмім таку справу, як підвишка гонорарів за говорення й друкування фейлетонів. Звісно, щоб домагатися підвишки, треба на це якусь поважну причину мати. Без цього не дадуть. Звичайно, за підвишку просять, як хтось ожениться, або комусь народиться дитина... А яку найдеш причину, щоб за підвишку просити, коли ти парібок? Ніякоїсінької! Тому й підвишки парібкам не дають.

Інше діло, коли ти оженишся.

Заходиш до редакції „Свободи", чи радіовисильні Мельника, відчиниш тільки двері і поважним голосом до них:

— Підвишку давайте за фейлетони!..

— Та як це? Та що це? Та чому це? — забігають, закрутяться, завертяться вони. — Чому ж це так зразу підвишки захотіли????

А ти їм на це:

— Я одружився й тому підвишки вимагаю. Десять долярів за гумореску — тепер мені мало. У мене витрати збільшились. Давайте п'ятнадцять, або перестану вам писати...

Забігають, закрутяться, завертяться — але підвишку дадуть. Їй-бо дадуть.

Бо причина у тебе поважна буде.

Тому, Миколо, послухайся моєї щирої ради й оженися.

Не пожалієш.

З Відчитової Залі

ЧИ УССР Є УКРАЇНСЬКОЮ ДЕРЖАВОЮ?

Нюйоркський відділ „Об'єднання Прихильників Визвольної Боротьби України" започаткував 25-го вересня ц. р. свій четвертий осінній сезон доповіддю д-ра Р. Олесницького на тему: „Міжнародно-правне положення України".

Д-р Р. Олесницький, колишній працівник дипломатичної служби і фахівець міжнародного права, у своїй доповіді старався, на підставі наукових дослідів, розглянути міжнародноправне положення УССР у сучасному світі та вияснити, чи УССР є українською державою з точки погляду міжнародного права.

На вступі доповідач подав дефініції „держави" в міжнародному праві, а опісля достосував ці норми до УССР, як держави. В своїх виводах переконливо доказував він, що УССР є суб'єктом міжнародного права, спірним остається лише питання його повної суверенности. Думки в цьому питанні поділені і як одні заступають „повну суверенність УССР", так другі дошукуються „обмежености", що є зв'язане з визначенням статуту СССР як федерації чи конфедерації.

В підтвердження державности УССР, доповідач відкликався до історії та пригадав визнання УНР Францією, Берестейський та Варшавський договори. Договори, що їх склала УССР, як окрема держава на спілку з РСФСР в Ризі з Польщею. Окремі договори з Литвою, Латвією, Естонією, Туреччиною і т. д., та дипломатичні представництва УССР в країнах Европи перед 1923 р.

До дискусії, що стояла на висоті доповіді, зголосилися пп. Всеволод Голуб, д-р Цюцюра, О. Данко, С. Голубничий, які своїми завважами старалися в дечому доповнити доповідача та підтвердити, що не може бути мови про ніяке „непередрішенство", бо Україна є державою з 1917 р. і в міжнародному праві трактована як така до сьогодні. Злу прислугу роблять українській справі ті, які говорять про Україну як бездержавну націю, як теж і ті, що йдуть сьогодні на „непередрішенство".

-еск.

Український Народний Союз, який нараховує тепер уже понад 70 тисяч членів, є такою передовою народною установою американських і канадійських українців, в списку членства якої не повинно забракнути теж і Вашого імені. Бо належати до УНСоюзу, значить належати до цього свідомого та ідейного загалу, який творить і веде наше громадське життя

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

РАЧЕСТЕР, Н. Й. — місячні збори Т-ва У. Н. Дому відд. 316, відбудуться в четвер, 14. жовтня, у власнім домі, 831 Joseph Ave., точно о год. 8-ій веч. Проситься всіх членів прийти на збори бо маємо деякі справи до порішення. Проситься довгуючих членів вирівняти свою залеглість, хто не вирівнає своєї вкладки то втратить право до хворобової запомоги. — Н. Магомет, предс.; О. Папа, зас. кас.; В. Гавриляк, фін. секр.; В. Ґурянський, рек. секр.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. — Т-во ім. І. Франка відд. 83, повідомляє своїх членів, що місячні звичайні збори відбудуться в неділю, 17-го жовтня, о год. 1. попол., в домі Т-ва У. А. Горожан, 847 Норт Френклин. Проситься членів прибути та вирівняти свої вкладки. Суспендовані члени які не заплатять в тім місяці будуть виключені з організації. — С. Чорномаз, секр.

ШІКАГО, ІЛЛ. — Місячні збори Т-ва ім. Т. Шевченка відд. 252, відбудуться в неділю, 17-го жовтня в залі при 2250 В. Кортез вул. Початок зборів о 12-ій год. вполудне. Проситься членів прийти.—Когут, секр.

ШІКАГО, ІЛЛ. — Сестрицтво Благовіщення відд. 125, повідомляє членів, що збори відбудуться в неділю, 17-го жовтня, о год. 12:30 попол., в Союзовім Домі при 845 N. Western Ave. З огляду на важні справи проситься членів прийти на означений час, довгуючих членів вирівняли свої вплати. — І. Подола, секр.

КЛІВЛЕНД, О. — Місячні збори відд. 112 відбудуться в неділю, 17-го жовтня в церковній залі зараз по 3-ій і 4-ій Сл. Божій. Присутність членів обов'язкова. Буде побір вкладок та роздача невідібраних дотепер ще дивіденд. — М. Купер, секр.

АСТОРІЯ, Л. АЙ. — Місячні збори Б-ва св. о. Николая відд. 5, відбудуться в суботу, 16-го жовтня, о год. 7:30 веч., в залі У. Д. Гор. Клюбу, 25-06 — 31 St. Проситься всіх своїх членів прийти на збори, бо є важні справи до рішення. Подається до відома, що буде звіт Контр. Комісії за третій квартал. Просимо всіх українців, які ще не є членами УНСоюзу, прийти вписати в члени себе і своїх дітей. — М. Ливницький, предс.; Гр. Василик, кас.; П. Варнич, секр.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ. — Т-во Запорозька Січ відд. 155, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в п'ятницю, 15-го жовтня о год. 7-ій веч. Присутність членів обов'язкова, будуть важні справи до полагодження. Довгуючих членів проситься не перетягати з довгами, щоб не наражуватись на суспенду. — М. Чумер, секр.

СТ. ДЖОЗЕФ, МО. — Т-во Запорозька Січ відд. 355, повідомляє, що три-квартальні збори відбудуться в неділю, 17-го жовтня в залі де звичайно, о год. 1:30 попол. Просимо всіх членів прийти на збори на час. Будуть справи до полагодження, які остали невирівняні, як також маєм нові справи до вирішення. Довгуючим членам напоминається вирівняти свої вкладки. — І. Якимяк, предс.; М. Ганьківський, кас.; П. Занько, секр.

БОФАЛО, Н. Й. — Б-во св. о. Николая відд. 127, повідомляє, що місячні збори відбудуться в неділю, 17-го жовтня, в церковній залі при Філмор і Онейда вул., зараз по співаній Сл. Божій. Урядники полагоджують справи також і в 4-ту неділю в згаданий час і залі. Проситься всіх членів приходити і вирівняти вкладки. Суспендовані члени, які заплатять свій довг будуть приняті ноново. Також просимо усіх членів, щоби сповнили ухвалу 23-тої Конвенції і зложили даток на дитячий журнал „Веселку". — І. Була, предс.; П. Володка, фін. секр.; М. Левицький, рек. секр.

Кожний свідомий українець та кожна свідома українка уважають своїм обов'язком стояти в рядах Українського Народного Союзу, щоб своїм членством збільшити кадри ідейних українських працівників.

Посмертні Згадки

ГАВРИЛО ПЕЛЕХ, член 92 відділу УНСоюзу в Портленд, Ореґон, упокоївся в Бозі 28-го вересня 1954 року. Похорон відбувся 4-го жовтня о 10 год. ранку. — В. Й. П.!
В. Свічкар, секр.

ІВАН ФЕЦИЧ, член і піонір Т-ва Запорозька Січ відділ 39 УНСоюзу в Сиракюз, Н. Й., помер 4-го жовтня 1954 р. Покійний родився 1881 р. в селі Манів, Зах. Україна. Полишив в смутку дружину Олену, 5 доньок, Анну, Ірену, Софію, Марію і Гелен, 4 внуків і 2 правнуків. — В. Й. П.!
Н. Клосик, секр.

● РОЗШУКИ ●

АННА ПЕЧОВА з дому Борсук, пошукує свого брата Романа БОРСУКА нар. 1925 р. в селі Войтковн, пов. Добромиль, Зах. Україна. В рр. 1942-1943 правдоподібно перебував на Чехах. Хто знав би про нього або він сам прошу писати на адресу:
ANNA PETSCHEWA
3233 W. Division St. Chicago 51, Illinois
Заграничні газети прошу про передрук.

ТАРЗАН, ч. 3354. Мисливець

— Ви все ще відштовхуєте мене?, — оскаженіло запитала Немона. — Так, — відповів Тарзан. Вона закликала шляхтича. — Приводіть гончого лева!

Шляхтичі і воїни позаду них розступилися, щоб зробити прохід для великого лева та його доглядачів,

Лев, побачивши Тарзана поруч колісниці, загарчав, натягаючи припону. Чотири дужі доглядачі напружували всі свої сили, щоб його втримати.

ПРОТОКОЛ

XXIII. ЗВИЧАЙНОЇ КОНВЕНЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ

ЯКА ВІДБУЛАСЯ В СТОЛИЧНОМУ МІСТІ ВАШИНГТОНІ В ГОТЕЛІ СТАТЛЕР (WASHINGTON, D. C., HOTEL STATLER) В ТИЖНІ ВІД 31-го ТРАВНЯ ДО 5-го ЧЕРВНЯ 1954

(6)

КОНВЕНЦІЙНИЙ БЕНКЕТ

(Продовження)

ВИСТУП СЕНАТОРА П. ДОҐЛЕСА

З черги промовляв представлений п. И. Лисогором сенатор Пол Г. Доґлес. Він завжди знав, що українці — це великий нарід. Сьогодні він у цьому переконується, ґратулюючи УНСоюзові за 60 років його безприкладних успіхів. Це дає йому ще більше заохоти продовжувати його наполегливу працю для поліпшення іміґрантських законів.

Совєтська система могла б здаватися з-зовні сильною. Але ніщо не є сильне, що тримається на терорі. Під час недавніх виборів багато говорено про визвольну політику. Сьогодні настав час, щоб ту політику здійснювати. Волелюбний український нарід — це наш могутній союзник, якщо ми зуміємо з цього — скористати. Якщо ми не розгорнемо політики, скерованої на визволення українського народу, ми залишимо комуністам могутню зброю, яка є правно наша. Вільна Україна допоможе забезпечити волю нам усім. УНСоюз доказав усім вартість єдности.

ВИСТУП В. П. РОДЖЕРСА

Діючий заступник неприявного в столиці генерального прокуратора З'єдинених Держав, Вільям П. Роджерс, попередивши свою промову кількома дотепами та звернувши увагу, що його промова не призначена для публікації, дав надзвичайно інтересний перегляд заходів уряду країни для повного очищення її від залишків комуністичних шпигунів і зрадників.

ВИСТУП СЕНАТОРА ВІЛЬЯМА С. НОВЛЕНДА

Останнім промовцем на бенкеті був сенатор Вільям С. Новленд, лідер республіканської більшости в Сенаті. Головні думки промови сен. Новленда були такі:

Абрагам Линколн перед приблизно 100 роками твердив, що ця нація не може залишитись піввільна і півневільна. В теперішній атомовій добі ця засада відноситься до всього світу. Від 1945 року комунізм поневолив дальших 600 мільйонів людей, крім соток мільйонів, поневолених них уже раніше. Це тільки потверджує, що шлях угодівства (апізменти) не є шляхом миру. Сенатор невдоволений і має великі застереження проти останніх конференцій у Берліні і в Женеві. Але вони дали народам на европейському й азійському континентах ще одну зайву нагоду пізнати, що зміна осіб в Кремлі в нічому не змінила совєтської політики. Сен. Новленд навів слова комуно-китайського прем'єра у Женеві, який за ціну т. зв. миру в Азії домагається, щоб Америка зірвала свої договори з Кореєю, Японією, Філіппінами та іншими азійськими країнами, щоб вона відкликала з Далекого Сходу свої війська та зреклася там своїх баз. В комуністичній пропаґанді це називається Азія для азійців, а на простій мові це значить Азія для комуністів.

Обговорюючи в дальшому проблему колективної безпеки, сенатор Новленд звернув увагу, що для Америки немає великого значення така колективна безпека, як вона була в Кореї, де ЗДА поносили 95% навіть людського тягару. Наші союзники, — говорив сен. Новленд — повинні встати і бути пораховані.

Недавно у високих політичних колах видвигнено питання договору про ненапад вільних країн з Совєтським Союзом. Він, сен. Новленд, був проти того договору теж і з тих мотивів, бо це означало б продовження неволі для Чехословаччини, Румунії, Польщі, балтійських та інших країн, і України, яка була першою жертвою совєтської аґресії. Світ уже не міг би пережити більше Мюнхенів і Ялт. Ніхто і ніде в жадній закутині світу не може відпочивати, як довго існує тиранія. Внутрі совєтської тиранії є сьогодні зерно її власної заглади і раніше або пізніше вона завалиться. Але тут знову варта пригадати твердження Линколна про те, що історії не можна приспішити. Даючи свого часу волю невільникам, Америка забезпечила ту волю і для вільних. Якщо б ЗДА скористали сьогодні з тодішньої мудрости і мужности, вони назавжди позбулися б страху — закінчив свою промову сен. В. Новленд, після чого конвенція влаштувала йому велику овацію.

Гості; мистецька програма

Під час бенкету були представлені публіці, хоч не забирали голосу: проф. Лев Добрянський, голова Українського Конґресового Комітету, перший асистент комішенера Іміґраційної Служби мр. Ален С. Дівейн з дружиною, конґресмен Джан Вільямс з Боффало та інші. Була теж мистецька програма, хоч з уваги на те, що два тижні перед конвенцією відбулася в Карнеґі Голл в Ню Йорку величава ювілейна імпреза, бенкетова програма була обмежена тільки до танцювальних виступів танцювальної групи під проводом п. Володимира Бакада та двох малих братів Бобечків.

Покликаний п. Германом ще раз до слова гол. предс. Д. Галичин зрезиґнував з кінцевих завваг, а п. Герман, подякувавши всім промовцям, гостям і делеґатам за участь в цій імпрезі, передав слово п. Мицикові з Шікаґо, який провів кінцеву молитву.

Два найвищі представники Конґресу З'єдинених Держав, — лідер республіканської більшости в Сенаті, сен. Вільям С. Новленд (зліва) і спікер Палати Репрезентантів Джозеф Мартін, були головними американськими промовцями на конвенції УНСоюзу. Сен. Новленд промовляв під час бенкету, а спікер Мартін під час сесії.

Одною з найважливіших подій на конвенції був виступ сенатора Новленда, лідера урядової республіканської більшости в Сенаті та одного з головних представників американського політичного світу. Сен. Новленд гостро засуджував традиційний російський імперіялізм та з цілою рішучістю твердив, що світ не може на довшу мету продовжувати теперішній стан наполовину вільного і наполовину поневоленого і тим самим визволення України є тільки проблемою часу.

ЧЕТВЕРТИЙ ДЕНЬ КОНВЕНЦІЇ

ЧЕТВЕРТИЙ ДЕНЬ КОНВЕНЦІЇ

(Четвер, 3-го червня 1954 р.)

Адв. М. Пізнак, голова конвенції, відкриває наради та стверджує, що під час учорашнього бенкету, слухаючи промов американських представників, усі приявні на тому бенкеті цілком певно відчували та були горді із своєї приналежности до української спільноти та із свого членства в Українському Народному Союзі. Прочитавши ще кілька привітів для конвенції, він відкриває дискусію над звітом головного редактора „Свободи" д-ра Л. Мишуги.

ДИСКУСІЯ НАД ЗВІТОМ ГОЛ. РЕД. Д-РА Л. МИШУГИ

Павло Заболоцький, дел. відд. 371, вважає, що звіт д-ра Л. Мишуги „був ясний і був красний", тому він пропонує, щоб над тим звітом не дебатувати, але прийняти його без дискусії одноголосно і вставанням з місць.

Делеґати відділів 106, 23, 283, 271, 361, 217 та інші піддержують внесок.

Делеґат відділу 156-го ставить протилежний внесок та домагається дискусії над звітом д-ра Мишуги.

Більшість делеґатів виявляють своє невдоволення з того внеску та домагаються прийняття першого.

Д-р Мишуга рекомендує, щоб над внесками не дебатувати, натомість перевести дискусію над звітом, бо краще вияснити всі справи, ніж хтонебудь мав би опісля мати претенсії, що йому „закрили рота" та не дали висловитись. Він закликає всіх делеґатів, щоб ставили запити в усіх неясних чи сумнівних для них справах.

Адв. Пізнак ставить другий внесок під голосування і хоч тільки кількох делеґатів підносять руки та хоч величезна більшість конвенції не бажає дискусії, голова конвенції, на рекомендацію ред. Л. Мушуги, відкриває дискусію та заохочує до запитів.

Тим часом до голосу ніхто не зголошується.

Адв. М. Пізнак викликає до слова делеґата відд. 156-го, який ставив внесок, щоб дебатувати над звітом.

Дел. відд. 156-го заявляє, що він не хоче забирати голосу тому, що його внесок перепав.

На повторний заклик адв. М. Пізнака і д-ра Л. Мишуги до слова зголошується делеґат неназваного відділу та заявляє, що „між людьми" часом є опінія, що „Свобода" є однобічна.

Д-р Л. Мишуга відповідає, що міг би вияснити цей закид тільки тоді, якщо він був би сконкретизований та на прикладах написаного в „Свободі" доказаний. На загальникові твердження важко відповісти, бо навіть не знати про яку однобічність мова: політичну, релігійну чи організаційну.

Д-р Оренчук, дел. відд. 253, думає, що він буде речником усіх не тільки делеґатів, але й членів УНС, якщо твердить, що „Свобода" веде правильну лінію та що вона є найвірнішим віддзеркаленням настроїв і почувань американських українців, бо „всі ми стоїмо на платформі „Свободи".

Юхим Омельченко, дел. відд. 451 твердить, що „так, як ми знаємо" „Свободу", у ній ніколи не було однобічности. Зі свого боку він має тільки побажання, щоб друкувати більше матеріялів про УНС.

Д-р Л. Мишуга відповідає, що „писанням та пропаґандою" про УНСоюз є в „Свободі" практично все, що там написано, без уваги на те, чи про саму організацію там є згадка. „Свобода" є органом УНСоюзу і кожне добре діло та досягнення „Свободи" є досягненням УНС.

Дел. відд. 336 з Клівленду, Огайо, звертає увагу на такі недомагання в „Свободі", як спізнене поміщування дописів, наводячи конкретний випадок, що допис до „Свободи" з місцевого життя був висланий 28-го квітня, а надрукований аж 11-го липня.

Д-р Л. Мишуга вияснює це навалою великої кількости подібних матеріялів у тому часі, а часом і необхідністю поробити деякі вияснення щодо допису. Засаднично „Свобода" друкує по черзі всі дописи з наших громад, якщо вони, очевидно, до друку надаються. Проте, на чотирьох сторінках газети не завжди можна помістити все та в своєму часі.

Андрій Басараб, дел. 213 відд., прохає вияснення, чому з відділового оголошення про смерть члена викинено назву погребника.

Д. Галичин, адміністратор „Свободи", вияснює, що назви погребників, які самі не оголошуються в „Свободі", викидається теж і з відділових оголошень.

Іван Іванчук, дел. 175 відд., висловлює побажання, щоб „Свобода" віддавала більше місця згадкам про наших піонерів.

Д-р Мишуга вияснює, що „Свобода" робила б це з найбільшою присмністю, але в цьому повинні їй допомагати члени УНС на місцях. Редакція „Свободи" постійно до того закликає, проте без більшого результату.

Дел. відд. 117, Семен Кучма, звертається до президії, щоб придержувалася порядку та не розводила дискусії тоді, коли конвенція висловилася виразно проти цієї дискусії.

Адв. М. Пізнак закриває дискусію та ставить під голосування поставлений вже раніше внесок на прийняття звіту та ухвалу довір'я Редакції „Свободи".

ДИСКУСІЯ НАД ЗВІТОМ РЕД. СТ. ШУМЕЙКА

Іван Іванчук, дел. 175 відд., зголошується першим до слова в дискусії над звітом ред. „Юкрейнієн Віклі" Ст. Шумейка і висловлює побажання, щоб у цьому англомовному тижневику друкувати більше вісток та інформацій про українське життя в поодиноких місцевостях.

Ред. С. Шумейко відповідає, що „Віклі" не має власного штабу кореспондентів, які могли б такі вістки збирати, а якщо їх в тижневику менше, то це тільки тому, що читачі і члени, головно з-поміж народженої тут молоді, не вважають за потрібне такі вістки надсилати.

Василь Глива, дел. відд. 10, думає, що „Віклі" добре редаґоване і висловлює побажання, щоб збільшити його об'єм, якщо не можна видавати його частіше, ніж раз на тиждень.

Іван С. Антушак, дел. 161 відд., висловлює побажання, щоб у „Віклі" друкувати місячні фінансові звіти УНС англійською мовою.

Ред. С. Шумейко вияснює, що ця справа належить до УНС та що ті звіти були б друковані, якщо б Головний Уряд виніс таке рішення.

Анна Чопик, дел. 307 відд., завважує, що годі вимагати від ред. „Віклі" поміщування вісток з життя молодої української генерації на місцях, якщо „ми самі тих вісток не надсилаємо, або не дбаємо, щоб таке життя розвивалося".

Теодор Михальчук, дел. 292 відд., ставить внесок, щоб замкнути дискусію над звітом ред. Шумейка та висловити йому довір'я.

Внесок підтримують делеґати відділів 280, 170 та інших. Конвенція приймає внесок одноголосно.

ВИЯСНЕННЯ В СПРАВІ ПРЕСОВОЇ КОМІСІЇ

Адв. Р. Смук стверджує, що досі відносно мало вісток про конвенцію появилося в місцевій американській пресі. Він бажав би вияснень, що в тій справі робить обрана конвенцією Пресова Комісія.

Анна Чопик вияснює, що Комісія зі свого боку робить усе можливе, щоб такі вістки приготовити та передати, але натрапляє на труднощі збоку газет. Вони твердять, що таких і подібних конвенцій відбувається в столиці багато та що сама конвенція чи її перебіг не є жадною інтересною вісткою. Газети насамперед заінтересовані виступами в національних костюмах або національними мистецькими програмами. Все ж таки досі Комісії пощастило чимало таких вісток передати і деякі з них були використані.

ПРИВІТ ВІД ЗУАДК

Д-р Володимир Ґалан, екзекутивний директор Злученого Українського Американського Допомогового Комітету передає конвенції привіт від того Комітету, підкреслюючи великі заслуги УНСюзу в його створенні та функціонуванні.

Голова конвенції, адв. М. Пізнак, проголошує чергову точку в порядку нарад: звіт Статутової Комісії. Його складає голова Комісії, Д-р Ярослав Падох.

ЗВІТ СТАТУТОВОЇ КОМІСІЇ

На основі статті 16 статуту УНСоюзу Головний Екзекутивний Комітет призначив Статутову конвенційну комісію в такому складі:

1. п. Осип Бакай, 430 Відділ УНСоюзу в Филаделфії, Пенсилвенія.
2. д-р Ярослав Падох, 194 Відділ УНСоюзу в Ню Йорку, Н. Й.
3. п. Петро Пуцило, 220 Відділ УНСоюзу в Шікаґо, Іллиной,
4. п. Осип Чайківський, 473 Відділ в Квібек, Канада.

На свойому першому засіданні, яке відбулося в дні 27 травня 1954 в готелі Статлер у Вашинґтоні, Д. К. Комісія уконституувалася в наступний спосіб:

1. д-р Ярослав Падох — предсідник,
2. п. Осип Бакай — український секретар,
3. п. Петро Пуцило — англійський секретар,
4. п. Осип Чайківський — член.

Комісія відбула цілий ряд засідань при постійній приявности та допомозі головного предсідника УНСоюзу п. Дмитра Галичина і на них розглянула основний проєкт зміни статуту, приготований і пред'явлений комісії Головним Екзекутивним Комітетом, та велике число т. зв. конвенційних проєктів, виготовлених і присланих до головної канцелярії УНСоюзу 35 Відділами Союзу.

Чимало проєктів взаємно себе виключало, багато з них торкалося тих самих проблем. Інші були явно суперечні зі статутом Союзу або з обов'язуючими постановами закону. Тому комісія мала багато труду з тим, що б відділити реальні проєкти від проєктів нереальних і ці перші відповідно оформити та підготовити до вирішення Конвенцією.

З повною приємністю доводиться підмітити, що на всіх засіданнях комісії панував дух джентельменського взаємозрозуміння, який допоміг устерегтися будьяких непорозумінь. Всі вирішення комісії були винесені за взаємним порозумінням. Комісія піддає їх Високій Конвенції, як вислід сумлінної праці та безсторонного переконання пяти осіб відданих справі добра нашого ювілята Українського Народного Союзу з надією, що вона вирішуватиме їх у такім самім дружнім дусі, кермуючись добром не одиниць і не груп, але добром УНСоюзу і всього нашого народу.

При цьому ми були б несправедливі, коли б не зложили подяки п. головному предсідникові УНСоюзу, Галичинові, не стільки за його працю вложену в підготовку змін статуту, бо це був його статутовий обовязок, як головного предсідника, але за його гармонійну співпрацю з комісією та за виявлену готовість погодитися з думкою комісії навіть тоді, коли вона виявляла погляди відмінні від його власних.

Якщо б приклад співпраці і згоди нашої комісії, зложеної з представників усіх груп нашого багатотисячного союзового членства, заохотив загал конвенційних делегатів, а з ними і все наше членство до братерського обєднання і так дуже потрібної співпраці, тоді чергова Конвенція зблизила б нас напевно до ідеалу, про який ми сьогодня мріяти не сміємо: до стотисячної союзової громади.

Проєкти, складені Статутовою Комісією, поділяються на дві групи:

а) зміна статуту і

б) доручення або рекомендації для Головного Екзекутивного Комітету згл. Головного Уряду для добра Союзу.

Щодо першої групи треба підмітити, що більшість змін статуту є подиктована вимогою законів і ми їх мусимо приняти, якщо Союз має дальше вести діяльність у різних стейтах та провінціях Канади. Велика частина змін є подиктована наміром скорочення статуту, що б зробити його прозорішим і легким до використування членами. Ще інші зміни є вислідом нашого досвіду і націлені на покращання діяльности і розвитку Союзу. Зміни статуту запропоновані Гол. Екзекутивним Комітетом були видрукувані у формі окремої брошурки. Статутова Комісія перевела в тих проєктах цілий ряд змін і поправок і один примірник тих видрукованих проєктів з зазначеними змінами і поправками пред'являє Конвенції, враз із цим звітом, як залучник число 1.

Щодо другої групи проєктів конвенційних, а саме доручень і рекомендацій запропонованих відділами УНСоюзу, то Статутова Комісія оформила їх як 11 окремих резолюцій згл. внесень і їх пред'являє Конвенції, враз із цим звітом.

Пред'являємо теж список Відділів, які прислали до Головної Канцелярії або до редакції „Свободи" свої передконвенційні проєкти. В цім списку знайшлося 35 Відділів згл. окружних або стейтових комітетів, яких проєкти були піддані в користування Статутової Комісії.

За Статутову Комісію XXXIII Конвенції УНСоюзу:

Д-р Ярослав Падох, предсідник
Осип Бакай, український секретар
Петро Пуцило, англійський секретар
Осип Чайківський, член.

Вашинґтон, Д. К., дня 2 травня 1954.

Продовження звіту Статутової Комісії та дискусія над ним

Поодинокі члени Статутової Комісії напереміну відчитують пропозиції щодо змін і доповнень статуту. Над кожною пропозицією переведено дискусію. Комісія запропонувала:

„Поправити параграф 10, зміняючи перше речення, яке починається словами „Ніякий член" і кінчиться словами „підвладного відділу", щоб звучало так:

„Член має мати право бути обраним та займати місце делеґата на будь-якій конвенції, якщо він є української національности, був активним і добрим членом Українського Народного Союзу впродовж не менше одного року і членом відділу, який репрезентує, не менше шести місяців, найближчих до першого дня конвенції, на яку він був обраний, має понад двадцять один рік віку, вміє читати і писати та має кваліфікації урядника відділу".

Адв. М. Пізнак відкриває дискусію над цією пропозицією.

Д-р В. Палідвор, дел. 350 відд. зголошується перший до слова та висловлює побажання, щоб подбати про правильну мову в українській частині статуту, бо теперішня його мова звучить, як занадто невільничий переклад з англійського.

Дел. 361 відділу погоджується з пропонованою зміною, але має застереження щодо слова „активний", бо інтерпретація того слова може принести багато клопотів.

Дел. відд. 320 підтримує запропоновану зміну.

Дел. відд. 371 погоджується на пропоновану зміну та пропонує прийняти її.

Дел. відд. 8 висловлюється проти запропонованої зміни та рекомендує залишити цей параґраф так, як був. Він зокрема є проти того, щоб зменшити вимогу членства у відділі з одного року на 6 місяців.

Дел. відд. 117 думає, що поправка є корисна і пропонує прийняти її.

Дел. відд. 252 є проти того, щоб зменшувати час членства у відділі з одного року на шість місяців.

Дел. відд. 356 пропонує викинути з того параґрафу фразу „вміє читати і писати", бо це компромітує нашу організацію та її членів.

Адв. Р. Смук, дел. відд. 221, вважає, що вимогу 21 рік віку ліпше замінити фразою „леґальний вік".

Д-р Я. Падох завважує, що вік ліпше залишити в запро-

Мр. В. Роджерс, діючий заступник генерального прокуратора З'єдинених Держав, подібно, як і м-р О'Коннор, зачав свою промову українською фразою „Пані і Панове", та говорив про заходи уряду забезпечити країну від п'ятиколонної комуністичної загрози знутра. Сенатор Новленд зліва і голова УНСоюзу п. Д. Галичин справа уважно прислухаються твердженням цього високого представника уряду.

Сен. П. Г. Доґлес з Іллиной розвеселив усіх своїм жартом на початку своєї промови на конвенційному бенкеті УНСоюзу. Опісля він говорив про недоцінювання вільним світом важливости українського союзника в боротьбі проти большевизму та російського імперіялізму і закликав до скерування американської політики в користь визволення ураїнського народу.

Перед конвенційним бенкетом, відбулось „коктейл парті" в одному з приміщень готелю Статлер, де відбувалась конвенція і де був бенкет. В цьому „предприйнятті" взяли участь деякі американські гості, між ними конґресмени Фіген (посередині), п-ні О'Коннор (біля нього справа), м-р О'Коннор (перший справа) в оточенні їхніх українських приятелів.

понованій формі, бо кожний стейт чи провінція Канади може мати законно визначений інший вік, і це дуже комплікувало б справу.

Адв. Смук має ще застереження щодо фрази „Української національности". Він уважає, що ця справа вимагає перевірки, бо поняття національности в американській мові означає стільки, що державна приналежність, отже практично це неможливо, щоб це було в статуті, бо таких членів взагалі нема. Інше діло з фразою „українське походження".

Олекса Литвиненко, дел. 357 відд., обстоює, щоб додано до того параґрафу слово „активний", обґрунтовує її та пропонує, щоб право на вибір на делеґата на конвенцію мат тільки такий член, який упродовж одного року зорганізував щонайменше десять нових членів.

Д-р В. Вишиваний, дел. 361 відд., звертає увагу, що є дві пропозиції: одна оригінальна, а друга із змінами. Пропонує оформити обидві пропозиції та піддати під голосування.

В. Гречук, дел. 217 відд., обстоює, щоб у статуті залишити вимогу „вміє читати і писати".

Дел. відд. 356 пропонує піддати під голосування внесок Комісії з поправками.

Адв. Р. Смук підтримує внесок.

Внесок прийнято більшістю голосів.

Гол. предс. Д. Галичин вияснює, що дальші зміни в статуті подиктовані бажанням скоротити цей статут та пляном повної перебудови молодечого відділу. До запропонованих рам змін нема що багато ані додавати, ані віднімати. Тому він пропонує обмежити дискусію над усіми параґрафами, за винятком 58, який вимагатиме окремого обговорення.

Після того та після короткої дискусії прийнято, більшістю голосів, на пропозицію дел. відд. 301, піддержану дел. відд. 356 зміну параґрафу 8.

На пропозицію дел. відд. 8, піддержану делеґ. відділів 317, 361 і 24 прийнято більшістю 361 голосів проти одного пропозицію зміни пар. 12.

На пропозицію дел. відд. 287, піддержану дел. відд. 277, *24, 361, 11, 300, 167 та 220 прийнято одноголосно внесок змінити пар. 26.*

На пропозицію дел. відд. 50, піддержану дел. відділів 106, 202, 1, 9, 14 і 5 прийнято одноголосно внесок на зміну пар. 33.

На пропозицію дел. відд. 324, піддержану дел. відділів 206, 24, 370, 280, 106, 254 і 130 прийнято внесок змінити параграф 44.

На пропозицію п. Бакуменка, дел. відд. 204, піддержану дел. відділів 130, 314, 320, 6, 14, 304, 8, 207 та інших прийнято одноголосно внесок на зміну запропонованих інших параґрафів статуту, за винятком 58.

ВИСТУП СЕНАТОРА БИРКА

Тим часом на конвенцію завітав сенатор Т. Бирк, якого представив зібраним заст. гол. предс. Й. Лисогір.

Висловлюючи свою радість з приводу свого побуту на конвенції УНСоюзу, сен. Бирк пригадав, що це вже другі його відвідини на такому великому зборі, бо перший раз він був на конвенції УНСоюзу в Клівленді, виконуючи тоді функції посадника того міста. Йому завжди приємно зустрічатись з такими групами, як УНСоюз, що ставлять собі такі високі цілі й такі великі завдання. До українців він має окремі симпатії, бо знає, що вони, відчувши тягар неволі, розуміють найкраще значення волі. Дивлячись на цю конвенцію йому приходить на думку, що в світі немає багато таких місць, де можна так сходитись, як ми тут сьогодні, де можна себе взаємно критикувати та говорити, що нам подобається. Сенатор вірить, що вже недалекий той час, в якому всі народи, а між ними й Україна, діждуться цієї вимріяної волі.

ДИСКУСІЯ НАД ПРОПОЗИЦІЄЮ ЗМІНИ § 58

Статутова Комісія запропонувала змінити розділ г) пар. 58, щоб він звучав так: г) На Адміністраційний фонд за офіціяльний орган — 60 центів місячно.

Гол. предс. Д. Галичин вияснює, що ця зміна, себто підвишка 10 центів за „Свободу" місячно, запропонована у зв'язку з тим, що багато відділів і членів, не тільки в конвенційних проєктах, але й при багатьох інших нагодах висловлювали побажання, щоб УНСоюз приступив до видавання при „Свободі" відповідного журналу для дітей. Щоб могти ці побажання виконати, а немає жадного сумніву, що вони більше ніж корисні і потрібні, треба відповідних фондів. Збільшення передплати на „Свободу" на 10 центів місячно всіх тих видатків не покриє, але покриє бодай частину.

Дел. 356 відділу, п. Мирослав Кальба, зголошується перший до слова та заявляє, що „нашою найбільшою болячкою" є виховання наших дітей. „Свобода", щоденник, потрапила досі охопити та заспокоїти всі найважливіші потреби старшого членства та частинно теж і молоді. Але дітвора, наша надія і наша будучність, тепер, можна б сказати, залишена напризволяще. В цьому напрямку доконче треба щось зробити і делеґати повинні поважно застановитися над пропозицією.

Антін Кармазин, дел. відд. 120, хоче сказати слово за тих членів, що ніколи не були на конвенції, бо не могли бути тому, що не вміють ні читати ні писати. Проте, вони зобов'язані передплачувати „Свободу" і тепер ще мали б платити десять центів більше. Він думає, що ті члени повинні бути звільнені від оплати на „Свободу" і висилку газети треба їм припинити.

Гол. предс. Д. Галичин вияснює, що в цій справі винесено ухвалу на конвенції вісім років тому і тоді кількасот членів звільнено від передплати „Свободи". Правда, часом здавалося, що деякі „неграмотні" члени самі писали в цій справі листи, себто, щоб їх звільнити від передплати, але це вже друга справа. В кожному разі справа підвишки передплати на „Свободу" до 60 центів місячно була вже на попередній конвенції, але тоді підвищено передплату тільки до 50 центів, отже не диво, що тепер цю проблему знову видвигнено. Це завжди так було, що будь-яка підвишка оплат для членів натрапляє на велику опозицію і ніколи не є популярна. Все ж таки цієї справи не можна оминути і її треба обговорити, а делеґати хай рішають так, як їм наказує совість та одержані від членів доручення.

Мартин Малетич, дел. відд. 361, для порядку хоче ствердити, що ініціятива відносно видання при „Свободі" дитячого журналу вийшла від репрезентованого ним відділу. Про важливість тієї справи зайво говорити, бо вона самозрозуміла. Проте, спостерігаючи помітну опозицію щодо підвишки передплати на „Свободу" він пропонує застановитись, чи не можна б встановити якийсь інший фонд на ту ціль.

Д. Галичин відповідає, що з нічого не можна створити жадного фонду, бо ж з порожного не можна налити. Звичайно, залишається ще можливість практикованої раніше добровільної доплати до передплати, але практика виказує, що і ця справа не є занадто популярна та далеко не всі члени беруть у такій акції участь.

Михайло Чагарин, дел. відд. 206, найгарячіше піддержує пропозицію видання дитячого журналу та рекомендує прийняти пропозицію підвишки передплати. Всі ми величаємось „Свободою", з гордістю протиставимо її іншим українським часописам, але коли прийдеться і з нашого боку дати відповідний вклад у її розбудову, тоді ми вже забуваємо про все. Не можна вимагати від „Свободи" дальшого розвитку і розбудови, не давши їй на це бодай мінімальних можливостей. Десять центів — сума невелика, але користь з того була б максимальна.

Теодор Михальчук, дел. відд. 292, думає, що в цій справі треба перевести референдум між усіми членами. Бо що з того, як конвенція ухвалить, він сам є за тим, щоб передплату підвищити, але скільки членів на це погодяться і чи справді буде їх більшість? Референдум між членами вияснило б цю справу найкраще.

Олекса Коваль, дел. відд. 299, вважає, що десять центів підвишки не є ніяким надзвичайним тягарем, але знаючи опінію членів, він переконаний, що більшість є проти, отже він теж проти підвишки.

Іван Кравець, дел. відд. 140, висловлюється проти підвишки.

Анна Прискович, дел. відд. 23, висловлюється проти підвишки і проти журналу.

Ілля Була, дел. 127 відд., висловлюється проти підвишки передплати.

Дел. відд. 8, пригадує, що минулої конвенції наложили на членство 20 центів і тепер знову плянують наложити новий „тягар". Він говорить в імені старих членів і висловлюється проти підвишки передплати.

Адв. М. Пізнак проголошує перерву в нарадах з уваги на те, що на конвенцію загостив найвищий представник Конґресу З'єдинених Держав, спікер Палати Репрезентантів, Джозеф Мартін.

ВИСТУП СПІКЕРА ПАЛАТИ РЕПРЕЗЕНТАНТІВ ДЖОЗЕФА МАРТІНА

Забираючи слово, голова палати репрезентантів висловив свою радість з приводу свого побуту на цій конвенції та поґратулював американським українцям за створення впродовж 60 років такої організації, як Український Народний Союз, що впродовж свого існування завжди заступала та обороняла волю. Зрозуміло, що в програму цієї організації входила у великій мірі воля того народу, якого назву вона носить. „Ви зібрались в переломовому періоді, — продовжував високий представник американського Конгресу, — в періоді великих проблем, між якими першою є берегти волю". Ми видаємо кругло 300 більйонів долярів на наші збройні сили. Ці гроші можна б використати для кращих цілей на благо нашого народу, якщо ми жили б в обставинах миру. Але як довго існує загроза — а вона сьогодні тільки одна, комуністична, — на першому місці мусить бути безпека. І це є ціна нашої безпеки.

Всі народи в світі сьогодні загрожені, а мільйони поневолені за залізною заслоною. Ми не сміємо дрімати, щоб не прокинутись в їхньому положенні. Спікер Дж. Мартін був сам недавно в Европі, він бачив утікачів з-під тиранії, він бачив наявні докази, як тисячі людей кожного дня ризикують своїм життям, щоб могти вдихнути вільного повітря. Він прийшов до переконання, що волю можна тимчасово втратити, але волі ніколи не можна перемогти, бо кінцева й остаточна перемога буде завжди за нею. Ми маємо багато прикладів жертвенної боротьби за волю. Тим народам, які хочуть боротися за свою волю — обов'язком Америки є допомогти. На прикладах боротьби за волю в Азії і в Европі можна ствердити, що ця боротьба буде далеко успішніша, як Америка виконає своє призначення і дасть їм засоби до боротьби. В той спосіб ми ще найуспішніше в теперішних обставинах можемо не тільки припинити, але й перемогти комунізм. Комунізм бо розуміє тільки силу. Америка не розбудовує своїх збройних сил для аґресії, вона не хоче чужих земель, але вона не сміє забувати про загрозу для неї самої. Промовець знає і читав про велику країну за залізною заслоною. Її нарід хоче бути вільний. Це неважне, чи сьогодні або завтра зможе повестись там активна боротьба. Головне, що з серця українського народу вже ніхто і ніколи не вирве туги до волі, яка у відповідний час може спалахнути вогнем. Нам треба скріплювати ці сили. Кінцева перемога залежатиме теж у відповідній мірі від Ваших власних зусиль до волі країни Вашого походження. Найкращими побажаннями для УНСоюзу та пригадкою про те велике благословення волі, яке ми маємо в цій країні, закінчив найвищий репрезентант Конґресу ЗДА свій виступ на Конвенції УНСоюзу.

На цьому голова конвенції адв. М. Пізнак, на бажання делеґатів, заряджує перерву нарад та заповідає продовження пополудневої сесії четвертого дня конвенції на год. 6.30 ввечорі.

ПРОДОВЖЕННЯ ДЕБАТ НАД ЗВІТОМ СТАТУТ. КОМІСІЇ

Вечірню сесію четвертого дня конвенції починає голов. предс. Д. Галичин заявою, що Статутова Комісія в порозумінні з Головним Урядом взяла під увагу помітну опозицію делеґатів щодо підвищення передплати на „Свободу" і рішила відтягнути цей внесок на зміну статуту, рекомендуючи натомість повернути до давнішої практики та проголошувати кожнорічно місяць жовтень місяцем добровільної доплати до передплати на „Свободу", закликаючи рівночасно всіх членів, щоб вони під час тієї кампанії склали на конто добровільної доплати до передплати щедру добровільну пожертву, бодай по два доляри від члена. Делеґати і урядники відділів повинні включитися кожночасно в таку кампанію та подбати, щоб між членами їх відділів не було ніодного, який не виконав би того добровільного зобов'язання. Цю справу Статутова Комісія оформлює в окрему резолюцію.

Делеґат 156 відд. піддержує слова головного предс. та ставить у цій справі формальний внесок, що його піддержують делеґати відділів 117, 68, 260, 366, 96, 39, 360, 5 та інших.

Конвенція приймає внесок одноголосно.

На цьому закінчено дискусію над справою змін і доповнень до статуту.

Ухвалені конвенцією зміни і поправки статуту звучать:

Поправки до статуту УНС, ухвалені 23-ою конвенцією

§8. — Поправити §8, після чого він матиме наступний текст:

Кожний правно існуючий підвладний відділ Союзу, що має 75 або більше членів, є управнений до заступництва і голосування в усіх справах, що будуть порушувані на конвенції, а саме: відділи, що мають 75 членів вибирають одного делеґата з одним голосом; 76 - 150 членів — одного делеґата з двома голосами; 151 - 300 членів — двох делеґатів з чотирма голосами; 301 - 1,500 членів — трьох делеґатів з шістьма голосами; 1501 і вище чотирьох делеґатів з вісьмома голосами. Ніякий відділ, ані делеґат не може мати більше як вісім голосів.

Підвладний відділ, що має менше ніж 75 членів, щоб здобути заступництво на конвенції, може злучитися з іншим підвладним відділом, що також має менше ніж 75 членів, і, коли оба так злучені матимуть 75 членів, тоді вони зможуть вибрати одного делеґата з одним голосом. Коли сполучені відділи матимуть 76 або більше членів, тоді вони будуть управнені до вибору одного делеґата з двома голосами. Якщо ті відділи не умовляться добровільно інакше, то той підвладний відділ, що має більше число членів, буде управнений вибрати делеґата, а підвладний відділ з меншим числом членів — заступника.

Головний Екзекутивний Комітет, видаючи повідомлення про конвенцію, має оголосити, для добра таких підвладних відділів, усі ті підвладні відділи, що мають менше ніж 75 членів, з іменами і адресами їхніх урядників.

§10. — Поправити §10, змінюючи перше речення, яке починається словами „Ніякий член" та кінчиться словами „підвладного відділу", щоб звучало так:

„Член має мати право бути обраним та займати місце делеґата на будь-якій конвенції, якщо він є української національности або походження, був повноправним членом Українського Народного Союзу впродовж не менше одного року і членом відділу, який він репрезентує, не менше шести місяців, найближчих до першого дня конвенції, на яку він був обраний, має понад двадцять один рік віку, вміє читати і писати та має всі кваліфікації урядника підвладного відділу".

Решта §10 повинна залишитися без змін.

цять один рік віку, має всі кваліфікації урядника підвладного відділу".

§12. — Доповнити §12 в такий спосіб, що після першого уступу додасться уступ другий, такого змісту:

„Якщо делеґат не зможе взяти участи в конвенції, його місце займе заступник. Якщо відділ має більше делеґатів, місце перешкоджених займуть заступники по черзі найбільше одержаних голосів".

§26. — Поправити §26 в той спосіб, що після слів „Головними радними" вставити слова „і Головними Контрольорами".

§33. — Поправити §33, заступаючи словом „травень" слово „березень" у першому розділі.

§44. — Поправити §44, третій розділ на сторінці 42, щоб звучав так:

„Вони мають депонувати цінні папері до переховання під наглядом головного касира і головного предсідника, або під ключами не менше як двох тростісів, які будуть за це відповідальні".

§44. — Поправити §44, ставлячи кому після слова „наймання" в четвертому рядку з-низу на стор. 41 та заміняючи решту розділу наступно:

„За одобренням Союзового актуарія вони можуть ухиляти сплату вкладок чи належностей на будь-яку форму грамоти, виданої Союзом, чи уповноважнювати виплату дивіденд або розподілу надвишки членам. Вони повинні встановляти висоту проценту, накладаного від позичок на грамоту, не вище 5% річно, плачених згори."

Поправити §44, скреслюючи останній розділ на стор. 42, який починається словами „Якщо на" і кінчиться словами „нових змін" на стор. 43.

Поправити останній розділ §44 на стор. 43, щоби звучав як слідує:

„Головний екзекутивний комітет має право кожної хвилини, коли уважає це за доцільне, впроваджувати такі нові форми грамот і накладати на них такі вкладки до Посмертного Фонду і Адміністраційного Фонду, які на його думку видаються відповідні; з тим одначе застереженням, що такі нові форми грамот є дозволені законами стейтів чи провінцій, в яких Союз веде діяльність".

Поправити §44, додаючи на кінці параграфу новий розділ як слідує:

„Якщо б зайшла потреба підпорядкуватися забезпеченевим законам чи розпорядкам стейтів або провінцій, в яких Союз веде діяльність, головний екзекутивний комітет мусить пристосуватися до тих постанов, хочби прийшлось зробити поправки в грамотах, що слід проголосити в органі Союзу".

§45. — Поправити §45, задержуючи перші два розділи на стор. 43 і скреслюючи решту параграфу на ст. 44. (Переписати тільки два перші розділи).

В другому розділі того ж §45 змінити число 5,000 на 10,000.

§§ 46—82 і 95—106. — Поправити Статут, заступаючи §§ 46 до 82 включно і 96 до 106 включно наступними новими Артикулами IV і V.

АРТИКУЛ IV.

ФОНДИ СОЮЗУ

§46. — Всі гроші мається держати в таких окремих фондах:

а) Старий посмертний фонд;
б) Посмертний фонд дорослих;
в) Посмертний фонд молодечого департаменту;
(г) Сирітський фонд;
ґ) Адміністраційний фонд;
д) Запомоговий фонд;
е) Народний Фонд;
є) Резервовий Фонд;
ж)Конвенційний Фонд.

Усі прибутки чи виплати повинні бути в користь чи в розхід відповідного фонду, до якого гроші належать, а конта тих же повинні бути вдержувані окремо, за винятком того, що на власний розсуд головного екзекутивного комітету можуть бути пороблені спільні інвестиції для різних фондів і активи можуть бути змішані, одначе підлягають належному розподілові прибутків з інвестицій, відповідно до інвестованих фондів.

Головний екзекутивний комітет може творити або встановляти будь-які інші конта або фонди, що їх на його власну думку і розсудок може вимагати порядне ведення бизнесу. Головний екзекутивний комітет може злити або злучити в один будь-яких два або більше фондів, з передумовою, що на таку акцію дозволять забезпеченеві закони чи розпорядки стейтів і провінцій, в яких Союз провадить діяльність.

СТАРИЙ ПОСМЕРТНИЙ ФОНД

§47. — В цьому фонді мається депонувати всі гроші, одержані з вкладок на посмертне або грошових належностей, вплачуваних членами на грамоти старого роду забезпечення на життя. З цього фонду мають бути виплачувані всі претенсії на посмертну запомогу на такі грамоти, і на перенесення, на зворот готівки або інші виплати, передбачені у них же.

§48. — Переписати §60 теперішнього Статуту, за винятком: змінити „Посмертний Фонд" на „Старий Посмертний Фонд"; змінити „Новий Посмертний Фонд" на „Посмертний Фонд Дорослих".

§49. — Переписати §62 статуту, змінивши назву „Посмертний Фонд" на „Старий Посмертний Фонд".

ПОСМЕРТНИЙ ФОНД ДОРОСЛИХ

§50. — У цьому фонді мається депонувати всі гроші, одержані з вкладок на посмертне або з грошевих належностей, вплачуваних членами на грамоти в дорослому департаменті, інші ніж старий рід забезпечення на життя. З цього фонду мають бути виплачувані (а) всі посмертні запомоги та грошеві, позичкові і дозрілі вартості, передбачені в грамотах; одначе з тим застереженням, що перед виплатою будь-якої суми будь-якому спадкоємцеві або членові за посмертне чи за вартісні звороти, повинні бути відтягнені від належної суми всі заборгування Союзові або підвладному відділові за вкладки і за належності та відділові вкладки не більше, як за шість місяців, (б) видатки податкові або інвестиційні, зв'язані з нерухомим майном або іншими інвестиціями Фонду, (в) переноси на зворотні зобов'язання, передбачені ним же, (г), виплати дивіденд або розподіл надвишки для членів.

Коли б признані активи Посмертного Фонду дорослих перевищали 110% повних зобов'язань, включно з резервами на грамотах того ж, тоді Головний уряд на власний розсудок може уповноважити перенесення до Адміністраційного фонду суми, яка не переходила 6.5% вкладок і належностей, одержаних до Посмертного фонду дорослих у попередньому календарному році; одначе з тим застереженням, що сума так перенесена не зменшить платоспроможної пропорції Фонду нище 110%; і з дальшим застереженням, що перенос буде дозволений забезпеченевими законами чи розпорядками стейтів, у яких Союз веде діяльність.

ПОСМЕРТНИЙ ФОНД МОЛОДЕЧОГО ДЕПАРТАМЕНТУ

§51. — У цьому фонді мається депонувати всі гроші, одержані з вкладок на посмертне і належностей, вплачених членами на грамоти в молодечому департаменті. З цього фонду мають бути виплачувані всі претензії до посмертних запомог; готівка, позичка або дозрілі вартості, передбачені в грамотах; оплати податкові або інвестиційні, зв'язані з нерухомим майном або іншими інвестиціями Фонду; переноси за зворотні оплати або на інші цілі, передбачені тим же; і виплати дивіденд або розподіл надвишки членам.

Коли б признані активи Посмертного Фонду молодечного Департаменту мали переходити 110% загальних зобов'язань, включно з резервами на грамотах того ж, Головний уряд може на свій власний розсудок уповноважити перенесення до Адміністраційного фонду суми, яка не переступала б 5% вкладок і належностей, одержаних до Посмертного фонду молодечого департаменту в попередньому календарному році; одначе з тим застереженням, що так перенесена сума не зменшить платоспроможної пропорції фонду нище 110%; і з дальшим застереженням, що перенос дозволений забезпеченевими законами чи постановами стейтів і провінцій, у яких Союз веде діяльність.

СИРІТСЬКИЙ ФОНД

§52. — Переписати §46 Статуту і змінити „Посмертний фонд" і „новий посмертний фонд" на „будь-який з посмертних фондів" та додати наступний розділ:

„Процент чи прибуток з інвестиції, здобутий цим фондом у висоті понад 2%, що мають бути виплачені спадкоємцям, повинен бути перенесений до Адміністраційного фонду".

АДМІНІСТРАЦІЙНИЙ ФОНД

§53. — У цьому фонді повинні бути депоновані:

(а) Частина вкладок або належностей, одержаних на грамоти та передбачених на цей фонд, як встановлено в §65.

(б) Гроші, одержані за відзнаки та за інші різноманітні праці або рахунки.

(в) Надвишка резерви на грамотах понад дозволені вартісні звороти, якщо б така існувала, на грамотах, які перестали існувати або були звернені, з тим застереженням, що на грамотах дорослих членів, виданих перед 1-им липня 1950 і молодечих грамотах, виданих перед 1-им липня 1954, сума не повинна переходити $15 від $1000 забезпечення.

(г) Будь-яка надвишка проценту, здобута понад суму проценту, вимагану в Сирітському фонді.

(ґ) Суми, перенесені з інших фондів Союзу, відповідно до авторизації тими ж.

(д) Усі гроші, одержані за офіціяльний орган.

З цього фонду мають бути виплачувані платні і видатки головних урядників, платні і видатки за офіціяльний орган, видатки за відбуття річних та інших засідань, кошти відзначок, книжок і друків, нагороди або інші компенсації, виплачувані у зв'язку з придбанням нових членів, належність за колектування, всі видатки за правні роботи та всі інші видатки і зобов'язання Союзу, непередбачені іншими постановами.

ЗАПОМОГОВИЙ ФОНД

§54. — У цьому фонді повинні бути депоновані всі вкладки, плачені членами на ту ціль, як передбачено §58 цього Статуту.

З цього фонду головний екзекутивний комітет може на свій виключний і абсолютний розсудок зарядити виплату будь-якому дорослому членові, повноправному впродовж не менше одного року, та який проживає в З'єдинених Державах або в Канаді та якого він уважає заслуговуючим, наступну допомогу або допомоги:

1. Не вище $500 загальної суми за втрату частини тіла або зору; і

2. Не вище $100 річно у випадку хронічних недуг, за винятком венеричних, впродовж такого часу, як довго недуга триває.

Кожна аплікація про допомогу має бути внесена на відповідному блянкеті, що його достарчить головний касир Союзу. Аплікацію про таку допомогу член має внести впродовж шести місяців від дати його недуги чи неспроможности. Занедбання зробити це в приписаному часі відбере членові право до запомог із цього фонду.

(Продовження буде).